

PATVIRTINTA

Alytaus regiono plėtros tarybos

2023 m. balandžio 5 d. sprendimu Nr. K-19

(Alytaus regiono plėtros tarybos

2026 m. liepos 3 d. sprendimo Nr. K-10

redakcija)

2022–2030 METŲ ALYTAUS REGIONO PLĖTROS PLANAS

I SKYRIUS

REGIONO PLĖTROS PLANO TERITORINĖ APRĖPTIS IR REGIONO ESAMOS SITUACIJOS ANALIZĖ

Regiono plėtros plano teritorinė aprėptis

2022–2030 metų Alytaus regiono plėtros planas (toliau – regiono plėtros planas) skirtas Alytaus miesto, Alytaus rajono, Druskininkų, Lazdijų rajono, Varėnos rajono savivaldybių vystymui.

ALYTAUS REGIONO ESAMOS SITUACIJOS ANALIZĖ

Regiono problemos ir jų giluminės priežastys, sąsajos su Regionų plėtros programoje (toliau – RPP) nustatytomis pagrindinėmis regioninės plėtros problemomis

IVADAS

Alytaus regionas – pasienio regionas, besiribojantis su Lenkijos ir Baltarusijos Respublikomis (vadinamasis Suvalkų koridorius yra Alytaus regiono teritorijoje), o Lietuvoje su Vilniaus, Kauno ir Marijampolės apskritimis. Alytaus regiono plotas yra 5418 km² ir tai sudaro 8,3 proc. šalies ploto. Regiono centras – Alytaus miestas. Regioną sudaro penkios savivaldybės - Alytaus miesto, Alytaus rajono, Druskininkų, Lazdijų rajono, Varėnos rajono. 2022 m. sausio 1 d. Valstybės duomenų agentūros (toliau – VDA) duomenimis Alytaus regione gyveno 135 703 nuolatiniai gyventojai (arba 4,8 proc. šalies gyventojų, arba 6,8 proc. Vakarų ir vidurio Lietuvos regiono gyventojų). Panašų gyventojų skaičių turėjo Marijampolės, Telšių ir Utenos regionai. Nuo 2016 metų pradžios nuolatinių gyventojų skaičius sumažėjo 6,5 proc., t. y. du kartus daugiau nei tuo pačiu laikotarpiu šalyje (2,9 proc.). 2016 - 2022 metų laikotarpiu daugiausia gyventojų mažėjo Lazdijų rajone (12,5 proc.) ir Varėnos rajone (9,8 proc.) Mažiausias gyventojų mažėjimas nustatytas Druskininkų savivaldybėje (2,7 proc.) Alytaus mieste (4,8 proc.) ir Alytaus rajone (5,2 proc.). 2022 m. natūrali gyventojų kaita Alytaus regione buvo neigiama, t.y. –1529 asmenys, iš jų: Alytaus mieste (-354 asmenys), Alytaus rajone (- 306 asmenys), Druskininkuose (- 224 asmenys), Lazdijų rajone (- 286 asmenys) ir Varėnos rajone (- 359 asmenys). Mažiausiai naujagimių tenkančių 1000 gyventojų buvo Varėnos rajone (4,7, kai Alytaus regiono vidurkis buvo 5,8 naujagimiai tenkantys 1000 gyventojų), daugiausia Lazdijų rajone (6,1) ir Alytaus mieste (6,2). Daugiausia mirusių tenkančių 1000 gyventojų buvo Varėnos rajone (22, kai regiono vidurkis 17,1 mirusysis tenkantis 1000 gyventojų) ir Lazdijų rajone (22,1), mažiausiai Alytaus mieste (13). Po daugelio metų 2022 m. neto migracija Alytaus regione buvo teigiama, t.y. 1193 asmenys, kai šalyje teigiama neto migracija fiksuota 2019 metais. Alytaus rajone teigiama neto migracija nustatyta nuo 2018 m. ir išliko stabili vid. 229 asmenys per metus. Druskininkų savivaldybėje teigiama neto migracija nustatyta 2020 m. ir 2022 m. lyginant su 2021 m. duomenimis žymiai išaugo (610 asmenys). Alytaus mieste teigiama neto migracija nustatyta 2022 m. ir lyginant su 2021 m. duomenimis žymiai išaugo (417 asmenys). Ryškų Alytaus miesto ir Druskininkų savivaldybių neto migracijos pokytį sąlygojo didelis pabėgėlių iš Ukrainos skaičius. Varėnos rajone teigiama neto migracija nustatyta 2022 m. (87 asmenys). Tačiau 2022 m. Lazdijų rajone vis dar buvo neigiama neto migracija (- 154 asmenys) ir lyginant su 2021 m. duomenimis išvykusiųjų skaičius žymiai padidėjo. Kaip ir kituose regionuose (išskyrus didžiuosius miestus) nuolatinių regiono gyventojų skaičius sumažėjo dėl neigiamos natūralios gyventojų kaitos ir iki 2022 m. nustatytos neigiamos neto migracijos.

2022 m. sausio 1 d. VDA duomenimis miestuose gyveno 79 803 nuolatiniai gyventojai (58,8 proc. visų nuolatinių gyventojų) ir 55 900 kaimo nuolatiniai gyventojai (41,2 proc. visų nuolatinių gyventojų). Alytaus regione nuolatinių gyventojų, gyvenančių mieste dalis, buvo 58,8 proc., ir lyginant su kitais regionais, buvo 4 tarp regionų. Santykinai aukštą urbanizacijos lygį regione lėmė Alytaus miestas (kurio gyventojai sudarė 38,2 proc. visų regiono gyventojų) ir Druskininkų miestas (9,4 proc. visų regiono gyventojų), tačiau didesnėje regiono dalyje – ypač Varėnos ir Lazdijų rajono savivaldybėse – vyrauja labai retai gyvenamos vietovės (miestų gyventojų dalis siekė tik apie 28,2 proc. Lazdijų rajono savivaldybės gyventojų skaičiaus ir 38,8 proc. Varėnos rajono savivaldybės gyventojų skaičiaus). Varėnos rajono savivaldybė yra didžiausia pagal teritorijos plotą ir rečiausiai gyvenama šalies savivaldybė (gyventojų tankumas 2022 m. sausio 1 d. siekė tik 9,4 gyv./km², kai Lietuvos vidutinis gyventojų tankumas – 42,9 gyv./km²). Nedaug didesnis gyventojų tankumas buvo ir Lazdijų rajono savivaldybėje (13,7 gyv./km²). Iš statistinių duomenų matyti, kad regiono gyventojai koncentruojasi dviejuose pagrindiniuose regiono centruose – Alytuje, Druskininkuose ir aplink juos. Tuo tarpu Lazdijų ir Varėnos rajonuose yra mažas gyventojų tankumas ir gyventojų koncentracija kaimuose.

2022 m. sausio 1 d. VDA duomenimis Alytaus regione buvo 12,1 proc. iki 14 metų nuolatinių gyventojų (mažesnis nei šalies vidurkis 14,9 proc.), 65,1 proc. 15-64 metų nuolatinių gyventojų (lygus šalies vidurkiui 65,1 proc.) ir 22,8 proc. 65 m. ir vyresni nuolatiniai gyventojai (didesnis nei šalies vidurkis 20,0 proc.). Daugiausia vaikų iki 14 metų gyveno Alytaus rajone (13,2 proc.), Druskininkuose (12,4 proc.) ir Alytaus mieste (12,0 proc.), mažiausiai Lazdijų rajone (11,5 proc.) ir Varėnos rajone (11,2 proc.). Daugiausia 15-64 metų nuolatinių gyventojų buvo Lazdijų rajone (65,8 proc.) ir Alytaus rajone (65,6 proc.), mažiausiai Alytaus mieste (64,9 proc.), Druskininkuose (64,6 proc.) ir Varėnos rajone (64,9 proc.). Daugiausia pensinio amžiaus gyventojų gyveno Varėnos rajono (23,9 proc.), Alytaus miesto (23,1 proc.) ir Druskininkų (23,0 proc.) savivaldybėse, mažiausia Alytaus rajono (21,2 proc.) ir Lazdijų rajono (22,7 proc.) savivaldybėse. 2022 m. demografinės senatvės koeficientas regione sudarė 189 asmenis ir viršijo šalies rodiklį 1,4 karto ir buvo 9 iš 10 regionų (rodiklis aukštesnis tik Utenos regione). Ypač aukštas šis rodiklis nustatytas Varėnos rajono savivaldybėje (214), aukštas - Lazdijų rajono (197), Alytaus miesto (193) ir Druskininkų (186) savivaldybėse, mažiausias – Alytaus rajono savivaldybėje (161). Iš statistinių duomenų matyti, kad Varėnos rajono ir Lazdijų rajono savivaldybės yra seniausios regiono savivaldybės, o Alytaus rajono savivaldybė yra jauniausia Alytaus regiono savivaldybė.

3 regiono savivaldybės ribojasi su Baltarusijos Respublika ir 2021 m. gyventojų surašymo duomenimis 36,8 km buvo vidutinis gyventojo atstumas iki sienos su Baltarusija (49 pastaba).

Alytaus regiono gyventojų struktūros demografiniai pokyčiai ir besikeičianti geopolitinė situacija lemia poreikį įvertinti gyvenimo kokybę gerinančių viešųjų paslaugų kokybę ir prieinamumą.

Alytaus regiono atliktos analizės, kuri detalizuojama žemiau, pagrindu identifikuojamos šios Alytaus regiono problemos ir jų giluminės priežastys:

1. Neužtikrinama gyvenimo kokybę gerinančių viešųjų paslaugų, atitinkančių gyventojų poreikius, kokybė ir prieinamumas:

1.1. Nepakankama teikiamų švietimo paslaugų kokybė ir prieinamumas.

1.2. Nepakankamas sveikatos priežiūros ir socialinių paslaugų prieinamumas ir įvairovė, nepatenkinamas aprūpinimo socialiniu būstu poreikis.

1.3. Nepakankamas pasirengimas krizėms ir ekstremalioms situacijoms.

2. Nepakankamai tvari aplinka, neigiamai įtakojanti regiono patrauklumą:

2.1. Nepakankamai užtikrinamas darnus judumas.

2.2. Nepakankamos sąlygos užtikrinti aplinkos ir gyvenimo kokybę.

3. Netolygus prisitaikymas prie ekonominių ir socialinių pokyčių mažina regiono konkurencinį pranašumą:

3.1. Fragmentiškai naudojamas ekonominis, kultūros bei turizmo potencialas regione, neišvystytos viešojo susisiekimo paslaugos.

3.2. Nepakankamas regiono centro patrauklumas.

1 PROBLEMA. NEUŽTIKRINAMA GYVENIMO KOKYBĘ GERINANČIŲ VIEŠŲJŲ PASLAUGŲ, ATITINKANČIŲ GYVENTOJŲ POREIKIUS, KOKYBĖ IR PRIEINAMUMAS

1.1 priežastis. Nepakankama teikiamų švietimo paslaugų kokybė ir prieinamumas

RPP (1 pastaba) rodiklio „3-5 metų vaikų, ugdomų švietimo įstaigose, dalis“ analizė parodė, kad 2020 m. regiono 3-5 metų vaikų, ugdomų švietimo įstaigose, dalis sudarė 83 proc., kai tuo tarpu šalies vidurkis buvo 90 proc. Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerijos oficialaus leidinio „Lietuva. Švietimas šalyje ir regionuose. 2022“ (2 pastaba) (toliau - „Lietuva. Švietimas šalyje ir regionuose. 2022“) duomenimis 2022 m. 3-5 metų vaikų, ugdomų švietimo įstaigose, dalis visose Alytaus regiono savivaldybėse buvo didesnė nei 90 proc. (atitinkamai Alytaus mieste – 95,2 proc., Alytaus rajone – 92,3 proc., Druskininkuose – 93,6 proc., Lazdijų rajone – 92,3 proc. ir Varėnos rajone – 92,5 proc.). Tačiau Švietimo valdymo informacinės sistemos (toliau - ŠVIS) 2022-2023 m. duomenys parodė, kad yra netolygumų tarp ikimokykliniame ir priešmokykliniame ugdyme dalyvaujančių 3-5 metų vaikų, kurių gyvenamoji vieta deklaruojama savivaldybėje, dalies. 57,2 proc. Alytaus rajono savivaldybėje registruotų vaikų naudojosi šios savivaldybės švietimo įstaigų teikiamomis ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo paslaugomis. Atitinkamai ikimokykliniame ir priešmokykliniame ugdyme dalyvaujančių 3-5 metų vaikų, kurių

gyvenamoji vieta deklaruojama savivaldybėje, dalis Alytaus mieste buvo 94,1 proc., Druskininkuose – 93,3 proc., Lazdijų rajone – 92,9 proc. ir Varėnos rajone – 95,0 proc. VDA duomenimis vietų skaičius, tenkantis 100-ui vaikų, lankančių ikimokyklinio ugdymo įstaigas, 2021 m. (3 pastaba) regione siekė 109, ir buvo beveik lygi šalies vidurkiui (110). Daugiausia Alytaus rajone 128 vietos teko 100-ui vaikų, lankančių ikimokyklinio ugdymo įstaigas. Kadangi Alytaus rajono savivaldybės vaikų iki 15 metų skaičius augo, savivaldybės švietimo įstaigų ikimokykliniame ugdyme dalyvaujančių vaikų skaičius buvo mažas, galima daryti prielaidą, kad Alytaus rajono šeimos naudoja Alytaus mieste esančią ikimokyklinio ugdymo infrastruktūrą. Nors visų Alytaus regiono 3-5 metų vaikų, ugdomų švietimo įstaigose, dalis viršija šalies vidurkį, tačiau Alytaus (4 pastaba) rajono, Lazdijų rajono ir Varėnos rajono savivaldybėms „Lietuva. Švietimas šalyje ir regionuose. 2022” rekomenduojama padidinti 3 – 5 metų vaikų, ugdomų švietimo įstaigose, aprėptį, taip sukuriant vienodas pradines galimybes mokytis visiems vaikams. Kadangi nuo 2023 metų palaipsniui bus įvestas visuotinis ikimokyklinis ugdymas šalyje, tai sąlygoja poreikį didinti ikimokyklinio ugdymo vietų skaičių ir sudaryti sąlygas šių paslaugų kokybės gerinimui visose regiono savivaldybėse.

ŠVIS duomenimis 2017-2018 m. - 2022-2023 m. laikotarpiu regione žymiai sumažėjo 1-8 klasių mokinių dalis, kurie mokosi jungtinėse klasėse. Didžiausias šis rodiklis liko Alytaus rajone 4,3 proc. 1-8 klasių mokinių dalis, kurie mokosi jungtinėse klasėse, ir Lazdijų rajone – 3,49 proc. Kai šalies vidurkis yra 1,6 proc., Alytaus mieste – 0,86 proc., Druskininkuose – 0,76 proc. ir Varėnos rajone – 0,65 proc.

Bendrojo ugdymo mokyklas baigiančių abiturientų valstybinių brandos egzaminų (toliau - VBE) rezultatų analizė parodė, kad regiono abiturientų rezultatai nesiekia šalies vidurkio (5 pastaba). Maža dalis regiono ugdymo įstaigų moksleivių 2020 m. pasiekė VBE šalies vidurkį: biologijos, chemijos, fizikos - 39,5 proc. (8 vieta tarp regionų), lietuvių kalbos ir literatūros - 39,76 proc. (9 vieta tarp regionų), matematikos - 19,1 proc. (9 vieta tarp regionų). ŠVIS 2022-2023 m. duomenys parodė, kad tris ir daugiau VBE išlaikiusių abiturientų dalis regione buvo 55,8 proc. ir nesiekė šalies vidurkio 56,7 proc. Tik Alytaus miesto savivaldybės šio rodiklio reikšmė viršijo šalies vidurkį ir buvo 63,1 proc. Kitų regiono savivaldybių tris ir daugiau VBE išlaikiusių abiturientų dalis buvo mažesnė už šalies vidurkį – Alytaus rajone – 37,7 proc., Druskininkuose - 46,3 proc., Lazdijų rajone – 50,0 proc. ir Varėnos rajone – 56,4 proc. 2020 m. duomenimis (6 pastaba) Alytaus regione 53 proc. dešimtos klasės mokinių pasiekė pagrindinį arba aukštesnį lygį ir buvo kartu su Utenos (48,7 proc.), Panevėžio (51,4 proc.) ir Marijampolės (53,5 proc.) vieni iš žemiausių tarp regionų. Tačiau ŠVIS 2021-2022 m. duomenys parodė, kad pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimo (toliau – PUPP) metu bent pagrindinį mokymosi pasiekimų lygį pasiekusių mokinių dalis (lietuvių k. ir matematika) ženkliai sumažėjo ir šalies vidurkis buvo 23,7 proc., Alytaus regiono 17,9 proc. Mažiausi pasiekimai buvo Alytaus mieste – 16,1 proc. ir Varėnos rajone – 12,9 proc. Geresni pasiekimai buvo Druskininkų savivaldybėje – 23,8 proc., Lazdijų rajone – 21,1 proc. ir Alytaus rajone – 20,7 proc. „Lietuva. Švietimas šalyje ir regionuose. 2022” (7 pastaba) nurodoma, kad Alytaus miesto savivaldybėje stebimi prastesni fizikos ir chemijos VBE rodiklio vidurkiai, nors PUPP pasiekimų lygis paaugo, tačiau buvo mažesnis nei panašiose savivaldybėse. Alytaus rajono savivaldybėje stebimi ypač prastesni užsienio kalbos VBE rodikliai, VBE rodikliai mažesni kaimo mokyklose, PUPP rezultatai yra mažesni nei panašiose savivaldybėse. Druskininkų savivaldybėje stebimi VBE rodiklis prastesnis nei šalies vidurkis, PUPP rezultatai yra mažesni nei panašiose savivaldybėse, ypač prasti matematikos pasiekimai. Lazdijų rajono savivaldybėje stebimi prastesni fizikos ir užsienio kalbos VBE rodikliai, PUPP rezultatai yra mažesni nei panašiose savivaldybėse, susidarė atotrūkis tarp miesto ir kaimo mokyklų. Varėnos rajono savivaldybėje stebimas didelis VBE rodiklių atotrūkis tarp merginų ir vaikų ir PUPP rezultatų atotrūkis tarp kaimo ir miesto mokyklų.

PUPP ir VBE rezultatai yra svarbūs savivaldybių pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų įgyvendinimo kokybės ir efektyvumo rodikliams. Todėl šių rodiklių prastesni rezultatai lemia poreikį ieškoti sprendimų kaip pagerinti švietimo paslaugų kokybę.

RPP rodiklio „Neformaliojo vaikų švietimo galimybėmis pasinaudojusių mokinių dalis (išskyrus ikimokykliniame ir priešmokykliniame ugdyme dalyvaujančius vaikus)“ reikšmė 2019 m. Alytaus regione buvo 69 proc. ir viršijo šalies lygį (61,7 proc.). Lyginant su kitais regionais, Alytaus regionas buvo 4 iš 10 regionų. ŠVIS duomenimis 2022 m. 69,4 proc. regiono vaikų dalyvavo neformalaus vaikų švietimo (toliau – NVŠ) veikloje, lyginant su bendrojo ugdymo mokyklas lankančių vaikų skaičiumi. Mažiausiai vaikų NVŠ veikloje dalyvavo Druskininkų savivaldybėje (59,8 proc.) ir Alytaus miesto savivaldybėje (67,8 proc.). Alytaus rajono – 70,9 proc. Lazdijų rajono – 78,5 proc., Varėnos rajono – 77,8 proc. vaikų dalyvavo NVŠ veikloje. Ypač ryški Lazdijų rajono (63,1 proc.) ir Varėnos rajono (48,8 proc.) vaikų dalis, kurie NVŠ paslaugas gavo bendrojo ugdymo mokyklose. Pagal šiuos duomenis, galima daryti prielaidą, kad ypač kaimiškųjų savivaldybių vaikams aktualu turėti užimtumą mokykloje visą dieną. Remiantis studija „Visos dienos mokykla: modeliai ir įgyvendinimo prielaidos“ šių paslaugų

pasiūla kaimiškose teritorijose yra skurdi, kur dalis tėvų negali sumokėti už būrelius, taip pat trūksta tinkamos infrastruktūros. Taip pat pažymėtina ir tai, kad dar 2014–2020 metų nacionalinės pažangos programoje užfiksuota problema „Maža neformaliojo ugdymo formų įvairovė ir ypač ribotas prieinamumas regionuose“ ir dabar fiksuojama regione, nes pasiūla neatitinka šiandienos jaunimo poreikių ir neformalaus švietimo galimybių tendencijų. Tai lemia neformaliai ugdymui pritaikytos infrastruktūros įrengimo ir atnaujinimo, paslaugų gerinimo bei plėtojimo poreikį.

SVIS 2022-2023 m. duomenimis regione buvo 2 specialiosios mokyklos (Alytaus rajone ir Varėnos rajone), kuriose mokėsi 40 vaikų. Tuo tarpu 2084 specialiųjų poreikių turintys vaikai mokėsi bendrojo ugdymo mokyklų bendrosiose klasėse. Tai yra 15,2 proc. lyginant su bendrojo mokinių skaičiumi (stebimas augimas, nes 2015-2016 m. sudarė 13,28 proc.). SVIS duomenimis 2022-2023 m. mokinių turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, ugdymą integruotai bendrosios paskirties mokyklose, dalis Alytaus regione buvo 13,7 proc., Alytaus mieste – 13,9 proc., Alytaus rajone – 20,6 proc., Druskininkuose – 10,4 proc., Lazdijų rajone – 14,3 proc. ir Varėnos rajone – 11,9 proc. Negalią turinčių mokinių dalis nuo mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, ugdymą integruotai bendrosios paskirties mokyklose, dalis Alytaus regione buvo 11,6 proc. Alytaus mieste – 9,8 proc., Alytaus rajone – 13,1 proc., Druskininkuose – 15,2 proc., Lazdijų rajone – 14,2 proc. ir Varėnos rajone – 11,3 proc. Šių rodiklių reikšmių labai ryškus skirtumas tarp regiono savivaldybių nenustatytas. Tuo tarpu iš 43 regione esančių bendrojo ugdymo programą vykdančių mokyklų (8 pastaba) tik 3 buvo pilnai pritaikytos savarankiškai judėti žmonėms su negalia. Įtraukiojo ugdymo diegimas ir negalią turinčių mokinių poreikiai lemia poreikį sukurti saugią ir ugdymuisi palankią mokymosi aplinką, pritaikyti ugdymo įstaigų aplinką ir infrastruktūrą.

1.2 priežastis. Nepakankamas sveikatos priežiūros ir socialinių paslaugų prieinamumas ir įvairovė, nepatenkinamas aprūpinimo socialiniu būstu poreikis

RPP rodiklių analizė parodė, kad 2020 m. duomenimis standartizuoto išvengiamo mirtingumo prevencinėmis priemonėmis (356 mirusiųjų skaičius tenkantis 100 tūkst. gyventojų), išvengiamo mirtingumo gydymo priemonėmis (219 mirusiųjų skaičius tenkantis 100 tūkst. gyventojų) rodikliai regione vieni prasčiausių lyginant su kitais regionais (atitinkamai Kauno regionas – 298 ir 195, Marijampolės – 333 ir 201), o ir išvengiamų hospitalizacijų lygis (40,45 išvengiamų hospitalizacijų skaičius tenkantis 1000 gyventojų) žemesnis tik už Utenos regiono (46,80 išvengiamų hospitalizacijų skaičius tenkantis 1000 gyventojų).

Higienos instituto duomenimis (9 pastaba) gyventojų apsilankymų pas gydytojus skaičius 100 gyventojui regione 2016 - 2021 m. laikotarpiu didėjo ir 2021 m. siekė 671,66 vnt., šis rodiklis aukštesnis už šalies vidurkį (607,03) ir mažesnis tik už Marijampolės regiono rodiklį (681,73). Sergančių asmenų skaičius 1000 gyventojų regione 2014 - 2021 m. laikotarpiu didėjo 2,4 proc. ir siekė 851,03. Didžiausias gyventojų apsilankymo pas gydytojus ir sergančių asmenų skaičius buvo Druskininkų (atitinkamai 803,25 ir 870,1 vnt.), Lazdijų rajono (atitinkamai 698,43 ir 861,78 vnt.) ir Alytaus miesto (atitinkamai 675,53 ir 874,42 vnt.) savivaldybėse.

Tikėtina, kad šiuos rodiklius lėmė didžiausių sveikatos priežiūrų įstaigų buvimas atitinkamose savivaldybėse.

Vaikų (0 - 17 m. amžiaus), kuriems nustatytas nutukimas, skaičius 1000 gyventojų regione 2021 m. Alytaus apskrityje siekė 32,84 ir viršijo aplinkinių apskričių rodiklius (Kauno apskr. – 25, Marijampolės apskr. – 28,38) bei šalies vidurkį (29,08). Didžiausias šis rodiklis nustatytas Lazdijų rajono savivaldybėje (53,69 teko 1000 gyventojų).

Vertinant suaugusių dalį, proc., kurie vartojo tabaką kasdien ir suaugusių dalį, proc., kurie vartojo alkoholį ≥ 1 k./sav., Alytaus regione 4 iš 5 savivaldybių patenka į prasčiausių rodiklių grupę.

Statistiniai duomenys rodo, kad Alytaus regiono visuomenės sveikata yra bloga ir tik gydymo priemonės be sinergijos su prevencinėmis priemonėmis yra neveiksmingos. Alytaus regione geriausiai sveikatinimo paslaugos išvystytos Druskininkų mieste. Visose regiono savivaldybėse aktyviai veikia visuomenės sveikatos biurai. Tačiau regiono savivaldybių specialistų teigimu, ypač po Covid-19 organizuojant visuomenės sveikatos paslaugas, trūksta efektyvių prevencinių priemonių, stiprinančių visuomenės sveikatą bei psichologinę gerovę, trūksta koordinuotų integruotų veiksmų, inovatyvių sprendimų. Tai lemia poreikį gerinti visuomenės sveikatos paslaugų prieinamumą ir kokybę, didinant gyventojų sveikatos raštingumą.

RPP rodiklių analizė parodė, kad 2020 m. Alytaus regiono vieni iš geriausių rodiklių, lyginti su kitais regionais, asmenų, patyrusių skurdo riziką ar socialinę atskirtį (20,9 proc.), ir socialines paslaugas gaunančių tikslinės grupės asmenų dalis nuo bendro su skurdo rizika ar socialine atskirtimi susiduriančių gyventojų

skaičiaus (15 proc.). Tačiau VDA 2021 m. socialinių pašalpų ir socialinių paslaugų asmenims namuose gavėjų skaičiaus analizė rodo ryškius netolygumus tarp regiono savivaldybių. VDA 2021 m. duomenys rodo, kad Lazdijų rajono ir Varėnos rajono savivaldybėse išlaidos socialinei pašalpai, tenkančiai 1 savivaldybės gyventojui, sudarė atitinkamai 90,4 Eur ir 71,5 Eur, kai regiono vidurkis buvo 45,8 Eur. Mažiausios išlaidos socialinei pašalpai, tenkančiai 1 savivaldybės gyventojui, buvo Alytaus miesto (29,5 Eur), Druskininkų (33,3 Eur) ir Alytaus rajono (36,4 Eur) savivaldybėse. Socialinių pašalpų gavėjų skaičius tenkantis 1000 gyventojų 2021 m. Lazdijų rajono (72) ir Varėnos rajono (53) savivaldybėse gerokai viršijo regiono ir šalies vidurkį – atitinkamai 34 ir 23 socialinės pašalpos gavėjai. VDA duomenimis Alytaus miesto ir Druskininkų savivaldybėse 2015 - 2021 m. socialinių paslaugų asmens namuose gavėjų skaičius sumažėjo (atitinkamai 43,1 proc. ir 38,5 proc.), tačiau kitose savivaldybėse didėjo (atitinkamai Alytaus rajono – 26,8 proc., Lazdijų rajono – 42,7 proc., Varėnos rajono – 72,7 proc.).

Perėjimo nuo institucinės globos prie šeimoje ir bendruomenėje teikiamų paslaugų Alytaus regiono žemėlapyje (10 pastaba) (toliau – Žemėlapis) nurodoma, kad 2022 m. Alytaus regione buvo 1151 asmuo, turintis psichikos ir (ar) intelekto negalią, t.y. 0,8 proc. regiono nuolatinį gyventojų. Žemėlapyje pateikta socialinių paslaugų prieinamumo analizė parodė, kad asmenys, turintys intelekto ir (ar) psichikos negalią, menkai naudojami socialinės priežiūros ir socialinės globos paslaugomis (apie 339 asmenys, t.y. 29,4 proc. šios tikslinės grupės asmenų, nedalyvauja socialinių paslaugų sistemoje), maža socialinių priežiūros paslaugų įvairovė (trūksta apgyvendinimo bei dienos užimtumo paslaugų).

Regiono savivaldybių socialinių paslaugų planų (11 pastaba) analizė parodė, kad prioritetinės socialinių paslaugų gavėjų grupės yra senyvo amžiaus asmenys, asmenys, turintys negalią, vaikai, netekę tėvų globos, socialinę riziką patiriančios šeimos ir jose augantys vaikai. Šioms grupėms trūksta dienos užimtumo, laikino atokvėpio, prevencinių socialinių paslaugų. Daugiausia paslaugų teikia savivaldybių biudžetinės įstaigos, ir tik dalis paslaugų perkama iš nevyriausybinių organizacijų (dažniausiai perkamas bendrųjų socialinių paslaugų teikimas) ir socialinio verslo. Nors regione veikia platus socialinių paslaugų teikėjų tinklas ir vystomas regiono savivaldybių tarpinstitucinis bendradarbiavimas, tačiau socialinės paslaugos koncentruotos miestuose ar savivaldybių centruose, todėl socialinių paslaugų prieinamumas ribotas kaimiškų vietovių gyventojams. Nepatenkinti socialinių paslaugų gavėjų poreikiai lemia būtinybę didinti socialinių paslaugų prieinamumą ir įvairovę bei gerinti jų kokybę.

RPP rodiklio 2020 m. duomenimis socialinio būsto poreikio patenkinimas nuo tokią teisę turinčių asmenų (šeimų) skaičiaus buvo 52 proc., o 2024 m. duomenimis – 51 proc., ir buvo vienas žemiausių, lyginant su kitais regionais (mažesnė rodiklio reikšmė buvo tik Klaipėdos (atitinkamai 47 proc. (2020 m.) ir 50 (2024 m.)) ir Vilniaus (atitinkamai 42 proc. (2020 m.) ir 47 proc. (2024 m.)) regionuose). Regiono savivaldybių 2022 m. gruodžio 31 d. duomenimis šeimų, auginančių tris ar daugiau vaikų, socialinio būsto poreikio patenkinimas nuo tokią teisę turinčių asmenų (šeimų) skaičiaus buvo 77,3 proc. ir asmenų, turinčių negalią, (šeimų) socialinio būsto poreikio patenkinimas nuo tokią teisę turinčių asmenų (šeimų) skaičiaus buvo 64,3 proc.

Regiono savivaldybių 2022 m. gruodžio 31 d. duomenimis regiono socialinio būsto fondą sudarė 785 būstai, iš jų 157 būstai išnuomoti šeimų, auginančių tris ar daugiau vaikų ir (ar) vaikų, kuriems nustatyta nuolatinė globa sąraše įrašytiems asmenims, šeimoms, 166 būstai – asmenų, turinčių negalią, sergančių lėtinių ligų sunkiomis formomis ir šeimų, kuriose yra tokių asmenų sąraše įrašytiems asmenims, šeimoms, 115 būstai - jaunų šeimų sąraše, įrašytiems asmenims, šeimoms, 293 būstai - bendrajam sąraše, įrašytiems asmenims, šeimoms, 11 būstų - likusių be tėvų globos asmenų ir jų šeimų sąraše, įrašytiems asmenims, šeimoms, 25 būstai - socialinio būsto nuomininkų, turinčių teisę į socialinio būsto sąlygų pagerinimą sąraše, įrašytiems asmenims, šeimoms ir 25 būstai buvo laisvi arba netinkami gyventi. Asmenų, turinčių negalią, ir gausių šeimų grupei priklausantys asmenys sudarė 41,1 proc. visų socialinio būsto turėtojų skaičiaus. Šios grupės šeimų dalis nuo visų socialinio būsto turėtojų, didžiausia buvo Alytaus miesto (58,9 proc.), Varėnos rajono (45,1 proc.) ir Alytaus rajono (42,9 proc.) savivaldybėse. Atitinkamai Druskininkų savivaldybėje buvo 35,2 proc. ir Lazdijų rajono savivaldybėje – 14,2 proc.

Regiono savivaldybių 2022 m. gruodžio 31 d. duomenimis regione asmenų ir šeimų, turinčių teisę į socialinio būsto nuomą, sąrašuose buvo įrašytas 701 asmuo ir šeimos, kuriems reikalingas socialinis būstas, iš jų – 92 asmenys, turintys negalią, ir 46 gausios šeimos. Šių grupių asmenys sudarė 19,7 proc. visų asmenų ir šeimų, turinčių teisę į socialinio būsto nuomą. Šios grupės asmenų dalis nuo visų asmenų ir šeimų, turinčių teisę į socialinio būsto nuomą, didžiausia buvo Alytaus rajono (26,2 proc.), Druskininkų (20,6 proc.) savivaldybėse. Atitinkamai Alytaus miesto (19,5 proc.), Varėnos rajono (19,6 proc.) ir Lazdijų rajono (14,8 proc.) savivaldybėse. Regiono savivaldybių 2026 m. balandžio 30 d. duomenimis regione asmenų ir šeimų, turinčių teisę į socialinio būsto nuomą, sąrašuose

buvo įrašyti 695 asmenys. Tuo pačiu laikotarpiu vidutinė socialinio būsto laukimo trukmė regione svyravo nuo 3,5 m. (Lazdijų rajono savivaldybėje) iki 9 m. (Varėnos rajono savivaldybėje). Iš statistinių duomenų matyti, kad yra nepakankamas asmenų, turinčių negalią, gausių šeimų ir asmenų (šeimų), turinčių teisę į socialinio būsto nuomą, aprūpinimo socialiniu būstu poreikio patenkinimas ir problema išlieka aktuali.

1.3 priežastis. Nepakankamas pasirengimas krizėms ir ekstremalioms situacijoms

Nors besiribojant su kaimynine šalimi agresore ir esant nestabiliai geopolitinei situacijai, yra labai svarbu užtikrinti saugų ir patikimą geriamojo vandens tiekimą, tačiau RPP rodiklių analizė parodė, kad 2024 m. duomenimis Alytaus regione, kaip ir visuose kituose Lietuvos regionuose nebuvo viešųjų geriamojo vandens tiekėjų vandenviečių, kuriose pilna apimtimi įgyvendintos apsaugos priemonės. Ne visos regiono vandens tiekimo įmonės buvo pasirengusios Nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių įmonių saugumo planus pagal naujus reikalavimus.

Tik 2023–2024 m. regiono savivaldybių merų potvarkiais patvirtinti pirmieji regiono savivaldybių teritorijose esančių priedangų (švietimo, sveikatos, socialinių paslaugų ir kt. paskirties pastatai) sąrašai, o 2025 m. skirtos Valstybės gynybos fondo lėšos priedangų modernizavimui. Vertinant RPP rodiklius, gyventojų teigiamai vertinančių įstaigų pasirengimą ekstremalioms situacijoms, dalis palyginti su visais gyventojais 2024 m. buvo 23 proc. ir buvo vienas mažiausių (kartu su Šiaulių regionu) tarp regionų. O gyventojų, kuriems užtikrinta vieta 2 ar aukštesnio lygio priedangose, dalis, palyginti su visais gyventojais 2025 m. buvo 5,3 proc. Nors tai buvo viena geriausių rodiklio reikšmių (kartu su Tauragės, Marijampolės ir Utenos regionais) tarp regionų, bet nepakankamai aukšta, vertinant tai, kad 3 regiono savivaldybės ribojasi su Baltarusijos Respublika ir vidutinis gyventojų atstumas iki sienos su Baltarusija (2021 m. surašymo duomenys) buvo 36,8 km. Nepakankamas civilinės saugos infrastruktūros išvystymas ir nepilnai apsaugotos geriamojo vandens vandenvietės, lemia mažą gyventojų pasitikėjimą civilinės saugos sistema, vietos valdžiai formuoja naujus iššūkius, kaip būti pasirengus krizių ir ekstremalių situacijų atveju užtikrinti viešųjų paslaugų prieinamumą, gyventojų saugumą bei veiklos tęstinumą. Tai lemia poreikį investuoti į visuomeninės paskirties pastatus, kuriant dvejopos paskirties infrastruktūrą. **Sprendžiant 1 problemą numatoma prisidėti prie siekio užtikrinti viešųjų paslaugų kokybę ir prieinamumą (švietimo, socialinių ir sveikatos paslaugų, socialinio būsto) ir taip prisidėti prie gyvenimo kokybės, pasirengimo krizėms ir ekstremalioms situacijoms gerinimo, kuriant trūkstantį, dvejopos paskirties infrastruktūrą ir efektyviai ir tvariai naudojant jau turimą viešąją infrastruktūrą, užtikrinant viešųjų paslaugų įvairovę, kokybę bei prieinamumą regione.**

2 PROBLEMA. NEPAKANKAMAI TVARI APLINKA, NEIGIAMAI ĮTAKOJANTI REGIONO PATRAUKLUMĄ

2.1 priežastis. Nepakankamai užtikrinamas darnus judumas

RPP rodiklis – šiltnamio efektą sukeliančių dujų (ŠESD) išmetimai 1 gyventojui - gyventojų kelionių įtaka (lengvųjų automobilių, motociklų, mopedų ir viešojo transporto naudojimas), Alytaus regione 2019 m. duomenimis viršijo šalies vidurkį (1,42 tCO₂e / gyv.) ir siekė 2,05 tCO₂e / gyv. Panaši situacija buvo Utenos ir Tauragės regionuose (atitinkamai 1,9 ir 1,76 tCO₂e/gyv.). Pagrindinis tiek aplinkos tarša, tiek CO₂ išmetimus lemiantis veiksnys yra didelis individualių lengvųjų automobilių skaičius, tenkantis tūkstančiui gyventojų ir neišvystyta viešojo transporto sistema visoje regiono teritorijoje, išskyrus Druskininkų savivaldybę ir Alytaus miesto savivaldybę. VDA duomenimis 2021 m. individualių lengvųjų automobilių skaičius, tenkantis tūkstančiui gyventojų, visose Alytaus regiono savivaldybėse – Alytaus miesto savivaldybėje (504), Alytaus rajono savivaldybėje (644), Druskininkų savivaldybėje (524), Lazdijų rajono savivaldybėje (652) ir Varėnos rajono savivaldybėje (588) – buvo aukštesnis už šalies vidurkį (504). Didelį lengvųjų automobilių naudojimą lemia regiono išskirtinumas, kai ekonominė veikla yra koncentruota Alytaus mieste ir Druskininkuose ir susidaro ilgas kelionių laikas iš atokių regiono savivaldybių vietovių iki paslaugų teikimo įstaigų ir darbo vietų. Atsinaujinančių energijos šaltinių dalis gyventojų kelionių segmente (lengvųjų automobilių, motociklų, mopedų ir viešojo transporto įtaka) Alytaus regione, 2019 m. duomenimis, sudarė 1,16 proc. ir nesiekė šalies vidurkio (1,22 proc.). 2021 m. regione buvo įrengta 15 elektromobilių įkrovimo aikštelių. Tvariams gyventojų keliavimo įpročiams ugdyti trūksta ir tam tinkamos infrastruktūros.

Alytaus (12 pastaba) ir Druskininkų (13 pastaba) miestų darnaus judumo planų Stiprybių, silpnųjų, galimybių ir grėsmių (SSGG) analizėse įvardinama, kad kelionių struktūroje dominuoja lengvieji automobiliai, nepakankamas viešojo transporto naudojimas, neužtikrinamas saugus eismas pėstiesiems ir

dviratininkams, nepakankamai išvystytas vientisas dviračių takų tinklas. VDA 2021 m. duomenimis dviračių (ir pėsčiųjų) takų ilgis Druskininkų bei Alytaus miesto savivaldybėse buvo 98,2 km. Tačiau tiek Alytaus miesto rajonuose, tiek Druskininkų miesto centre nesukurtas vientisas dviračių ir pėsčiųjų takų tinklas, sudarantis gyventojams galimybę darbo vietas ir viešąsias paslaugas teikiančias įstaigas pasiekti bevariklėmis transporto priemonėmis ar pėsčiomis. Druskininkų savivaldybėje (14 pastaba) nuo 2023 m. vidurio veiks 100 proc. ekologiškas viešasis transportas. Tačiau Alytaus mieste (15 pastaba) 2022 m. gyventojus vežė tik 2 elektra varomi autobusai. Tai lemia poreikį tęsti darnaus judumo planų priemonių įgyvendinimą Alytaus ir Druskininkų miestuose.

2.2 priežastis. Nepakankamos sąlygos užtikrinti aplinkos ir gyvenimo kokybę

Vertinant RPP rodiklius, gyventojų, aprūpinamų geriamojo vandens tiekimo paslaugomis, dalis palyginti su visais gyventojais 2020 m. buvo 70,8 proc. ir buvo prasčiausias tarp regionų. O gyventojų, aprūpinamų centralizuotai teikiamomis nuotekų tvarkymo paslaugomis, dalis, palyginti su visais gyventojais 2020 m. buvo 65,3 proc. ir buvo ir vienas prasčiausių (kartu su Tauragės, Marijampolės ir Utenos regionais) tarp regionų. Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos įgyvendinto projekto „Lietuvos geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įmonių valdymo tobulinimo planas“ galutinėje ataskaitoje (16 pastaba) (2019) (toliau – ataskaita) identifikuojama, kad bendra geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo (toliau – GVTNT) paslaugų kaina už m^3 tarp regione veikiančių įmonių labiausiai skiriasi Utenos ir Alytaus regionuose. Didžiausios kainos už m^3 taikomos Šiaulių (3,03 Eur/ m^3 , be PVM), Alytaus (2,93 Eur/ m^3 , be PVM) ir Utenos (3,29 Eur/ m^3 , be PVM) regionuose. Alytaus regione skirtumas tarp didžiausios (2,93 Eur/ m^3 , be PVM) ir mažiausios (1,26 Eur/ m^3 , be PVM) m^3 kainos yra daugiau nei 2 kartus. Alytaus regione veikė 5 GVTNT įmonės, po 1 įmonę savivaldybėje. Ataskaitoje pateikiamas GVTNT įmonių reitingas parodė, kad blogiausiai reitinguojamas SI „Simno komunalininkas“ (24 balai, kai nustatytas 33 balų vidurkis), UAB „Lazdijų vanduo“ (27 balai) ir UAB „Varėnos vandenys“ (29 balai), geriausiai – UAB Druskininkų vandenys (39 balai) ir UAB Dzūkijos vandenys (35 balai). Nors vandentvarkos sistema regione yra vystoma ir Alytuje ir Druskininkuose veikiančių vandentvarkos įmonių veiklos rodikliai yra geri, teikiamos kokybiškos paslaugos, užtikrinamas paslaugų prieinamumas, tačiau kitose – kaimiškose regiono savivaldybėse vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų prieinamumas ir jų paslaugų kokybė yra nepakankama, paslaugų kaina aukšta. Šiuos netolygumus lemia gyventojų tankumas ir koncentracija. Poreikis gerinti gyvenimo kokybę, sąlygoja būtinybę didinti vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų prieinamumą regiono gyventojams.

Vertinant RPP rodiklius, sąvartynuose šalinamų komunalinių atliekų dalis Alytaus regione 2020 m. siekė 12 proc. Paruoštų pakartotinai naudoti ir perdirbtų komunalinių atliekų dalis regione 2020 m. siekė 70 proc. ir ženkliai viršijo šalies vidurkį (46 proc.). Šie rodikliai buvo vieni geriausių tarp regionų. Tačiau Alytaus regiono atliekų tvarkymo centro, kuris aptarnauja Alytaus regiono ir Prienų bei Birštono savivaldybes, duomenimis 2021 m. įmonės aptarnaujamoje teritorijoje susidarė ir buvo sutvarkyta 79 881 tonų komunalinių atliekų, iš jų 2586,76 t maisto atliekų. Komunalinių atliekų, tenkančių vienam gyventojui, kiekis siekė 493 kg. Pakuočių ir antrinių žaliavų rūšiavimo rezultatai rūšiavimo konteneriais rodo, kad atliekų kiekis didėja: vidutiniškai vienam statistiniam gyventojui 2021 m. teko apie 57,3 kg pakuočių ir antrinių žaliavų, tai yra 4 kg daugiau nei 2020 m. (52,3 kg). Regione esančiuose miškuose, atokesnėse vietovėse vis dar randama atvežtų ir paliktų statybinių atliekų. Nors įmonėje eksploatuojami šiuolaikiški ir aplinkosauginius reikalavimus atitinkantys atliekų tvarkymo įrenginiai ir vykdomos priemonės sumažino mišrių komunalinių atliekų susidarymą regione, tačiau veikiantys mechaninio biologinio apdorojimo (MBA) įrenginiai nėra tinkami antrinių žaliavų, tame tarpe pakuočių atliekų, rūšiavimui, nes po rūšiavimo MBA įrenginiuose likusių atliekų (degi, likutinė frakcijos) sudėtyje vis dar randama didelė dalis antrinių žaliavų atliekų. Atliekų tvarkymo centro specialistų teigimu, regione nepakankamai išvystyta statybinių atliekų tvarkymo infrastruktūra, nesukurta atskira buityje susidarančių pavojingų atliekų surinkimo sistema, nesukurtas tekstilės atliekų perdirbimas, nepakankamai išvystytas ir modernizuotas maisto ir kitų biologinių atliekų surinkimas bei apdorojimas, kas neleidžia užtikrinti žiedinės ekonomikos principų. Vis dar vyrauja linijinės ekonomikos modelis, kai skatinamas gausus vartojimas ir nepakankamas rūšiavimas. Tad siekiant artėti prie nulinės taršos emisijos bei įgyvendinti griežtėjančius Europos Sąjungos atliekų tvarkymo reikalavimus, bei prisidėti prie RPP ir NPP numatytų siektinų sąvartynuose šalinamų komunalinių atliekų ir paruoštų pakartotinai naudoti ir perdirbtų komunalinių atliekų rodiklių reikšmių (kurios yra mažesnės, nei Alytaus regiono) pasiekimo, regione reikia naujinti ir skaitmenizuoti dalį atliekų tvarkymo infrastruktūros, sudaryti geresnes rūšiavimo sąlygas, prevencinėmis priemonėmis skatinti mažesnę vartojimą ir pakartotinį atliekų panaudojimą.

Sprendžiant 2 problemą numatoma prisidėti prie gyventojų aprūpinimo geriamojo vandens tiekimu, centralizuotu nuotekų tvarkymu, viešojo susisiekimo regione užtikrinimu (plačiau nagrinėjama prie 3 problemos), ŠESD rodiklio ir sąvartynuose šalinamų atliekų mažinimu, prie atliekų perdirbimo didinimo, dviračių takų infrastruktūros plėtros, kuriant trūkstamą infrastruktūrą ir efektyviai ir tvariai naudojant jau turimą viešąją infrastruktūrą, didinant regiono patrauklumą.

3 PROBLEMA. NETOLYGUS PRISITAIKYMAS PRIE EKONOMINIŲ IR SOCIALINIŲ POKYČIŲ MAŽINA REGIONO KONKURENCINĮ PRANAŠUMĄ

3.1 priežastis. Fragmentiškai naudojamas ekonominis, kultūros bei turizmo potencialas regione, neišvystytos viešojo susisiekimo paslaugos

Lietuvos Respublikos teritorijos bendrasis planas (17 pastaba) (toliau – Bendrasis planas) Alytaus regioną priskyrė Pietų Lietuvos partnerysčių grupei: Kaunas–Marijampolė–Alytus partnerystė, kurioje dalyvauja Kaunas (transnacionalinių ryšių metropolinis centras), Marijampolė, Alytus (regioniniai palaikomojo tipo centrai) ir šių miestų įtakos zonoje esančių lokalūs regionų centrai, susieti funkciniais ryšiais. Pietų Lietuvos partnerystės grupės teritorijoje vyraujantys ištekliai – rekreaciniai, bioproductinio ūkio, pramonės ir ekonominiai, paslaugų infrastruktūros, kultūriniai, multimodalumo, o plėtros prioritetas – aukštos technologijos, pramonė, logistika, rekreacija. Alytaus regione yra du A kategorijos lokaliniai centrai (plėtojamo tipo, stipraus potencialo) – Druskininkai ir Varėna, ir B kategorijos lokalinis centras (papildomojo tipo, pakankamo potencialo) – Lazdijai. Nors Bendrajame plane numatoma stiprinti Alytaus urbanistinį centrą teikiant pagal poreikį santykinai vidutinio poreikio paslaugas ir vystant turimą pramonės parką, išlaikyti Druskininkų kurorto statusą, plėsti rekreacinių paslaugų įvairovę, išnaudojant konkurencinius teritorijos pranašumus, mažinant teikiamų paslaugų sezoniskumą, lokaliuose A ir B kategorijos centruose prioritetą teikti ekonominės veiklos vystymui atsižvelgiant į jų sukaupą potencialą ir pajėgumus, t.y. turizmo, rekreacijos ir sveikatinimo paslaugas vystyti Druskininkuose (kaip nacionalinio lygmens turizmo (rekreacijos) paslaugų (aptarnavimo) centrus), Lazdijuose ir Varėnoje (kaip regioninio lygmens turizmo paslaugų centrai), tačiau tam prielaidos nesudarytos.

2020 m. Vidaus reikalų ministerijos atliktas viešojo transporto paslaugų organizavimo tyrimas (18 pastaba) parodė, kad 2019 m. duomenimis Alytaus regione 63 proc. gyventojų buvo sudaryta galimybė naudotis viešuoju transportu tinkamu laiku, ši dalis nesiekė šalies vidurkio (77 proc.). Covid-19 pandemija įtakoją tai, kad visoje šalyje žymiai sumažėjo vidutiniškai vienam gyventojui tenkančių kelionių autobusais skaičius. VDA duomenimis Druskininkų savivaldybėje vidutiniškai vienam gyventojui tenkančių kelionių autobusais skaičius sumažėjo nuo 9 vnt. (2019 m.) iki 4 vnt. (2021 m.), Lazdijų rajono savivaldybėje – nuo 10 vnt. (2019 m.) iki 3 vnt. (2021 m.) ir Varėnos rajono savivaldybėje – nuo 8 vnt. (2019 m.) iki 4 vnt. (2021 m.). Alytaus miesto ir Alytaus rajono savivaldybių duomenys nepateikti, todėl negalima palyginti su šalies vidurkiu ir kitais regionais. Keleivių, pervežtų vietinio (miesto ar priemiestinio) reguliaraus susisiekimo maršrutais, skaičius (19 pastaba), tenkantis vienam regiono gyventojui per metus, 2019 m. duomenimis, buvo ženkliai žemesnis nei šalies vidurkis (130,71 asm.) ir tesiekė 23,15 asm. Tai 4 prasčiausias rodiklis tarp visų šalies regionų. Alytaus ir Druskininkų miestai yra gerai išvystę viešojo susisiekimo tinklą. Tačiau visos regiono savivaldybės viešojo transporto paslaugas teikia atskirai bei tarpusavyje nekoordinuotai, maršrutai nėra suderinti regiono gyventojų judumui, regiono mastu neįdiegtos ir nenaudojamos intelektinės transporto sistemos (ITS), nėra vieningo patogaus atsiskaitymo už kelionę, sena viešojo transporto infrastruktūra. Poreikis sudaryti galimybę gyventojams naudotis viešuoju transportu tinkamu laiku ir prisidėti prie geresnio darbo vietų ir paslaugų prieinamumo, sąlygoja būtinybę vystyti integruotas viešojo transporto paslaugas.

Alytaus regionui būdinga vadinamoji dvicentrė struktūra, kurioje didesnė dalis darbo vietų ir paslaugų sutelkta Alytaus ir Druskininkų miestuose, likusi teritorija palyginti retai gyvenama, dominuoja žemos pridėtinės vertės prekių (baldų, medienos, plastikų ir jų dirbinių) gamyba. VDA 2021 m. duomenimis didžiausias dirbančių asmenų skaičius regione buvo apdirbamosios gamybos (25,2 proc.), didmeninės ir mažmeninės prekybos (19,5 proc.), statybos (11,9 proc.), transporto ir saugojimo (10,7 proc.), apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų (6,5 proc.), švietimo (5 proc.), srityse. Alytaus miesto savivaldybėje apdirbamosios gamyboje dirbo 17,2 proc. viso regiono dirbančiųjų. Alytaus miesto savivaldybėje daugiausia dirbančių asmenų buvo apdirbamosios gamybos (33,7 proc.), didmeninės ir mažmeninės prekybos (16,4 proc.), statybos (13,5 proc.) ir transporto ir saugojimo (10,5 proc.) srityse. Alytaus rajono savivaldybėje - apdirbamosios gamybos (24,5 proc.), Druskininkų savivaldybėje - apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų (17,6 proc.) ir didmeninės ir mažmeninės prekybos (16,6 proc.), Lazdijų rajono

savivaldybėje - didmeninės ir mažmeninės prekybos (22,4 proc.) ir Varėnos rajono savivaldybėje - didmeninės ir mažmeninės prekybos (26,7 proc.) srityje. VDA duomenimis, 2020 m. Alytaus regione daugiausiai bendrosios pridėtinės vertės sukurta didmeninės ir mažmeninės prekybos, transporto, apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų sektoriuje (24,2%), pramonėje (23,5%, iš jų 19,2% - apdirbamojoje gamyboje), ir viešajame (viešasis valdymas ir gynyba, švietimas, žmonių sveikatos priežiūra ir socialinis darbas) sektoriuje (17,8%), o likusi dalis (34,5%) – kituose sektoriuose. Inovacijų agentūros parengtoje regioninėje ekonominėje apžvalgoje „Alytaus apskrities ekonomikos struktūra ir raida. 2022-12-31“ (20 pastaba) (toliau - „Alytaus apskrities ekonomikos struktūra ir raida. 2022-12-31“) nurodoma, kad apgyvendinimo, maitinimo, pramogų ir poilsio organizavimo veikla regione yra išvystyta geriau. Pastebima dirbančiųjų Alytaus apskrityje specializacija į miškininkystę ir žuvininkystę – šiame sektoriuje 2021 m. dirbo santykinai didesnė dalis užimtųjų nei Lietuvoje.

2022 m. Alytaus regione buvo 4344 veikiantys ūkio subjektai. Regione yra itin mažai didelių įmonių, absoliučią daugumą sudaro mažos ir vidutinės įmonės (VDA 2022 m. duomenys 99,2 proc. visų įmonių). Didžiausia įmonė, turinti 500-999 darbuotojus, ir dar 5 didelės įmonės veikė Druskininkų savivaldybėje. 18 didelių įmonių veikė Alytaus miesto savivaldybėje ir 1 - Alytaus rajono savivaldybėje. Verslumo lygis, vertinant pagal 1000-iui gyventojų tenkančių mažų ir vidutinių įmonių (MVI) skaičių, Alytaus regione (21,5) ženkliai mažesnis nei Lietuvoje (vidutiniškai 31,9). Valstybinės mokesčių inspekcijos duomenimis (21 pastaba) 2022-12-01 Alytaus apskrityje 95,64 fiziniai asmenys, vykdanys individualią veiklą pagal pažymą, teko 1000 gyventojų, ir šis rodiklis buvo mažesnis už šalies vidurkį (121,05 fiziniai asmenys, vykdanys individualią veiklą pagal pažymą, tenkantys 1000 gyventojų). Daugiausia Druskininkuose (117,9), Alytaus rajone (102,4) ir Varėnos rajone (99,2) buvo fizinių asmenų, vykdančių individualią veiklą pagal pažymą, tenkančių 1000 gyventojų, mažiausiai Lazdijų rajone (85,6) ir Alytaus mieste (87,3). Santykinai žemas verslumo lygis ir verslumo struktūra, kai dominuoja mažos įmonės, yra vienas iš veiksnių lemiančių mažą regiono BVP.

2021 m. regione buvo sukurta 2,8 proc. Lietuvos BVP. Alytaus regione vienam gyventojui teko 11,5 tūkst. Eur BVP (vidutiniu laikotarpiu (2017 - 2021 m.) BVP augimo tempas Alytaus regione buvo lėčiausias tarp regionų). Regione BVP vienam gyventojui, kuris tesiekia 57,6 proc. šalies vidurkio rodo žemą ekonominį išsivystymą (22 pastaba). Panašios rodiklio reikšmės nustatytos Utenos, Marijampolės, Tauragės regionuose. „Alytaus apskrities ekonomikos struktūra ir raida. 2022-12-31“ nurodoma, kad regiono pramonėje ir apdirbamojoje gamyboje 2020 m. sukurta BVP dalis buvo didesnė nei bendrai Lietuvoje. Tačiau Alytaus regione šis sektorius nepakankamai išvystytas: dominuoja žemos pridėtinės vertės prekių (baldu, medienos, plastikų ir jų dirbinių) gamyba.

2021 m. lietuviškos kilmės prekių eksportas Alytaus regione siekė 475,6 mln. Eur, t.y. sudarė 2,2 proc. visos lietuviškos kilmės prekių eksporto vertės Lietuvoje, ir buvo vienas mažiausių tarp apskričių. „Alytaus apskrities ekonomikos struktūra ir raida. 2022-12-31“ nurodoma, kad beveik pusę eksportuojamų lietuviškos kilmės prekių eksporto vertės sudarė trys prekių grupės – baldai mediena, plastikas ir jų dirbiniai. Mažas išvežamų produktų spektras ir maža eksporto rinkų diversifikacija, didina riziką, pasikeitus rinkos sąlygoms, susidurti su produkcijos realizavimo problemomis.

Materialinės investicijos (to meto kainomis) 2021 m. Alytaus regione sudarė 219,2 mln. eurų ir sudarė vos 2,1 proc. visų materialinių investicijų tais metais Lietuvoje (7 vieta tarp regionų). Ši dalis Alytaus regione per 2017–2021 m. kito nedaug, t. y. 2,0 - 2,2 proc. p. intervalo ribose. Materialinės investicijos tenkančios vienam gyventojui 2021 m. buvo 1603 Eur (kai šalies vidurkis buvo 3718 Eur): itin mažos Lazdijų rajono – 631 Eur, kitose savivaldybėse svyravo nuo 1021 Eur Varėnos rajono, 1544 Eur Alytaus miesto iki 2244 Eur Druskininkų ir 2452 Eur Alytaus rajono savivaldybėje (vertinant vidutiniu laikotarpiu, nuo 2017 m. iki 2021 m., materialinės investicijos vienam gyventojui regione išaugo 426 eurai arba vidutiniškai po 8,0% kasmet (Lietuvoje - augo 9,5%)).

VDA 2021 m. duomenimis Alytaus regione užimti gyventojai (15–64 m.) sudarė 70 proc. ir nežymiai atsiliko nuo šalies rodiklio (72,5 proc.). Tuo tarpu Lazdijų rajone užimti gyventojai sudarė 63,8 proc., Varėnos rajone – 65,0 proc., Alytaus rajone – 68,3 proc. Didžiausia užimtų gyventojų dalis buvo Druskininkų (78,8 proc.) ir Alytaus miesto (71,5 proc.) savivaldybėse. VDA 2021 m. duomenimis Alytaus regione buvo 9,1 proc. nedarbo lygis ir viršijo šalies vidurkį (7,1 proc.). Panašus nedarbo lygis stebimas Marijampolės (9,1 proc.) ir Tauragės (9,6 proc.) regionuose. Nors ilgalaikių bedarbių Alytaus regione mažėja - 2020 m. duomenimis vidutinis metinis ilgalaikių bedarbių skaičius Alytaus apskrityje siekė 2,7 tūkst. gyventojų – 30 proc. mažiau nei 2016 m., tačiau augo jaunų žmonių nedarbas. 2020 m. vidutinis metinis jaunų (16–29 m.) bedarbių procentas nuo 16–29 m. gyventojų regione sudarė 11 proc. ir išaugo beveik 2 kartus palyginti su 2016 m.

„Alytaus apskrities ekonomikos struktūra ir raida. 2022-12-31“ duomenimis 2021 m. pridėtinė vertė, sukurta vieno dirbančiojo per metus, Alytaus apskrityje siekė 17,9 tūkst. Eur ir sudarė 48,4 proc. atotrūkį nuo darbo našumo Lietuvoje (26,6 tūkst. Eur). Vertinant RPP rodiklį „Pridėtinė vertė gamybos sąnaudomis pagal veiklos vykdymo vietą (nefinansinių įmonių), tenkanti vienam dirbančiajam per metus“, 2019 m. Lazdijų rajono ir Varėnos rajono pridėtinė vertė 1 dirbančiajam nesiekė regiono vidurkio (regiono 14,95 tūkst. Eur, Lazdijų raj. – 12,8 tūkst. Eur., Varėnos raj. – 12,9 tūkst. Eur., šalies – 21,61 tūkst. Eur.). Šie statistiniai duomenys rodo darbo jėgos našumo netolygumus tarp regiono savivaldybių.

Nepakankamai išvystyta apdirbamoji gamyba, žemas našumas, mažos materialinės investicijos, didelių įmonių stoka riboja Alytaus apskrities ekonomikos konkurencingumą, tolygų augimą ir plėtrą.

VDA 2021 m. duomenimis Alytaus regione mėnesinis darbo užmokestis (bruto) sudarė 1 278,2 Eur ir buvo beveik 20 proc. mažesnis nei šalyje (1578,3 Eur). Alytaus miesto ir Alytaus rajono savivaldybėse mėnesinis darbo užmokestis (bruto) buvo didesnis nei regione (atitinkamai 1366,4 Eur ir 1298,3 Eur), tuo tarpu Druskininkų (1173,1 Eur), Lazdijų rajono (1135,8 Eur) ir Varėnos rajono (1130,9 Eur) savivaldybėse mažesnis nei regiono. 2021 m. didžiausias darbo užmokestis, neatskaičius mokesčių, buvo siūlomas viešajame (viešasis valdymas ir gynyba, švietimas, žmonių sveikatos priežiūra ir socialinis darbas) sektoriuje, su informacija ir ryšių paslaugomis susijusiose įmonėse (2014,4 Eur), o mažiausias – įmonėse, teikiančiose maitinimo ir apgyvendinimo paslaugas (964,9 Eur). Mėnesinis darbo užmokestis (neto), regione septynerių metų laikotarpyje kasmet augo ir 2022 m. III ketv. siekė 930,8 Eur, tačiau nuo šalies rodiklio atsiliko 17 proc. (1 120,0 Eur). Esama situacija mažina regiono socialinį ir ekonominį patrauklumą.

Ekonominį proveržį regione stabdo ir tai, kad esama infrastruktūra ir darbo jėgos pasiūla neatitinka užsienio bei vietos investuotojų poreikių. Investicijoms tinkamų sklypų (A ir B kategorijos) pasiūla maža – 9,60 ha (8 vieta tarp regionų). Regiono savivaldybėse investicijoms tinkamų ir greitai išvystomų (per 1 metus ar greičiau) sklypų nėra. Nėra investuotojams parengtų tinkamų gamybinių ir administracinių patalpų, kur jie galėtų iš karto kurtis ir vykdyti veiklą. Alytaus regione, lyginant su kitais regionais, inžinerinei pramonei aktualių profesinio mokymo programų absolventų skaičius yra vienas mažiausių – 86 asm. (tai sudaro 5 proc. rodiklio reikšmės šalies mastu). Alytaus regiono profesinio rengimo įstaigose per pastaruosius 5 metus parengiamų specialistų skaičius sumažėjo per pusę (nuo 1287 iki 640 asmenų). VDA 2021 m. duomenimis 73,6 proc. Alytaus apskrities abiturientų tęsė mokslus: profesinio mokymo įstaigose 12,4 proc., kolegijose 20,6 proc., universitetuose 40,6 proc. 2022 m. Alytaus regione 25–64 metų gyventojų daugiausia 63,4 proc. turėjo vidutinį išsilavinimą (didesnis nei šalies vidurkis 48,1 proc.), 34,6 proc. turėjo aukštą išsilavinimą (mažesnis nei šalies vidurkis 46,5 proc.) ir 2 proc. žemą (mažesnis nei šalies vidurkis 5,4 proc.). Iš statistinių duomenų matyti, kad regione trūksta aukštąjį išsilavinimą turinčių gyventojų.

Nepakankamai išplėtoti verslo centrai, inkubatoriai, mokslo ir technologijų parkai, kūrybinės dirbtuvės, kultūros ir kūrybinės industrijos, atotrūkis tarp darbo jėgos pasiūlos ir paklausos, nepakankama paskata ir toliau plėtoti mokslo, verslo bei savivaldos bendradarbiavimą, „jauną verslą“, socialinį (bendruomenių) verslą.

Alytaus regionas pasižymi rekreaciniais ištekliais, saugomų teritorijų gausa, gamtinio paveldo objektais, tai yra potencialas vystyti šios krypties turizmo produktus ir paslaugas. Didžiausias traukos objektas yra visus metus veikiantis Druskininkų kurortas. VDA 2021 m. duomenimis Alytaus regione buvo 484 apgyvendinimo įstaigos, iš kurių 219 – Druskininkuose, 45 – Lazdijų rajone, 43 – Varėnos rajone, 33 – Alytaus rajone ir 21 – Alytaus mieste. 2022 m. duomenimis Alytaus regione lankėsi 411 413 turistų (10,9 proc. šalies turistų ir 4 tarp regionų), iš jų 91,4 proc. – Druskininkuose (375 993 asmenys). 85,4 proc. buvo Lietuvos gyventojai ir tik 14,6 proc. užsieniečių (kai šalies vidurkis buvo 30,3 proc. užsieniečių). 91,4 proc. į regioną atvykusių užsienio turistų lankėsi Druskininkuose. 2022 m. vidutiniškai 2,5 nakvynės teko vienam regiono ir Druskininkų turistui, 2,3 naktys – Lietuvos gyventojui ir 3,9 – užsieniečiams, kai tuo tarpu atitinkamai šalies vidurkis buvo 2,1 naktis, 2 naktys Lietuvos gyventojui ir 2,3 naktys užsieniečiams. Didžiausias užsienio turistų apsilankymas fiksuotas liepos-rugpjūčio mėn. Po Covid-19 turizmo sektorius atsigauja, tačiau lankytojų struktūra ir apsilankymo trukmė pasikeitė iš esmės – dominuoja Lietuvos gyventojai (daugiausia iš Vilniaus ir Kauno apskričių), kai prieš Covid-19 dominavo užsienio turistai (2019 m. 51,2 proc. Druskininkų nakvynių skaičiaus). Tam didelės įtakos turi ne tik Covid-19 pasekmės, bet ir geopolitiniai veiksmai. Tad regionui tampa iššūkiu pritraukti užsienio turistus ir prailginti visų turistų praleidžiamą laiką regione.

Bendrajame plane identifikuota, kad Dzūkijos kultūros paveldo arealas turi didelį rekreacinį resursą: savitą etnokultūrinį paveldą, išsiskiriantį gatviniais ir padrikais šilinių dzūkų kaimais, archeologinių vertybių gausa smėlingų lygumų ir kalvynų, moreninių kalvynų, ežerų ir slėnių kraštovaizdyje, pagrindinis arealo urbanistinis centras – Alytus, telkia daugialypius kultūrinius kraštovaizdžius: archajiškuosius – Nemuno deltoje, Valkininkų, Latažerio, Švendubrės, Leipalingio, Žiogelių, Puvočių, Zervynų kaimiškuosius, Prienų, Birštono, Alytaus, Jiezno, Senosios Varėnos, Druskininkų, Veisiejų miestovaizdžius. Regioninei plėtrai galima išnaudoti areale esančių upių ir ežerų nacionalinių vandens turizmo trasų tinklo rekreacinį potencialą saugomo kultūrinio kraštovaizdžio apžvalgai, kultūros paveldo sklaidai bei atgaivinimui, įveiklinant vandens turizmo maršrutus rekreacijai. Tačiau netolygiai išplėtotą turizmo paslaugų infrastruktūrą regione, menkai išvystytas ir turizmo objektų pasiekiamumui nepritaikytas dviračių ir pėsčiųjų takų tinklas, bendrų turizmo rinkodaros priemonių nebuvimas, nesudaro prielaidų rekreacinio potencialo panaudojimui turizmo ir verslumo (ekskursijų, turizmo informacijos, gidų, apgyvendinimo, vežimo, maitinimo, pramogų, nuomos ir kt.) plėtrai.

Fragmentiškai naudojamas ir kultūros potencialas regione. 2021 - 2030 m. Kultūros ir kūrybingumo plėtros programoje (23 pastaba) nurodyta, kad 2018 m. 80 proc. Lietuvos gyventojų turi prieinamumą prie kultūros paslaugų, o užsibrėžtas tikslas yra pasiekti 95 proc. iki 2030 m. Nors kultūra tampa svarbiu, bendruomenę telkiančiu veiksmu ir reikšmingai prisideda prie ekonominio augimo, tačiau didžiausia kultūrinių įvykių koncentracija telkiasi Vilniaus regione, o kitose Lietuvos vietose ji mažesnė. Alytaus regione dominuoja mėgėjiškas menas. VDA 2021 m. duomenimis Alytaus regione veikė 48 kultūros centrai, 232 meno kolektyvai, juose buvo 2035 dalyviai (daugiausia atitinkamai Varėnos rajono – 19 kultūros centrų, 66 meno kolektyvai, 804 meno kolektyvų dalyviai; Lazdijų rajono – 13 kultūros centrų, 65 meno kolektyvai, 639 meno kolektyvų dalyviai ir Alytaus rajono – 11 kultūros centrų, 67 meno kolektyvai, 639 meno kolektyvų dalyviai, savivaldybėse). Kokybinis kultūros centrų tyrimas (24 pastaba) parodė, kad Alytaus regione, sumažėjus kultūros centrų vykdomų profesionalaus meno sklaidos veiklų (lyginant 2019 m. duomenis su 2016 m. duomenimis), pastebimas neigiamas – 13,1 proc. pokytis, regiono gyventojai atitinkamai blogiau vertina ir bendrą profesionaliojo meno prieinamumą. Alytaus regiono gyventojai prasčiausiai teigiamai vertina profesionalaus meno prieinamumą Lietuvoje – 79 balai. Menkas regiono kultūrinio potencialo išnaudojimas turizmo ir verslumo plėtrai, nepakankama kultūros paslaugų infrastruktūra pagrindiniame regiono turistų traukos centre ir kultūrinių paslaugų įvairovė, bendrų turizmo rinkodaros priemonių nebuvimas, maža kompleksinių turizmo ir kultūros paslaugų pasiūla bei prieinamumas mažina regiono patrauklumą, neskatina profesionalaus meno sklaidos, turistų srautų ir turistų viešnagės laiko didėjimo, ir tokiu būdu nesudaromos palankios prielaidos papildomai ūkinei veiklai vystytis.

3.2 priežastis. Nepakankamas regiono centro patrauklumas.

2021- 2027 metų Europos sąjungos fondų investicijų programos 5.1. uždavinyje nurodoma, kad „miestams kyla naujų iššūkių: demografinių, vidaus ir išorės migracijos pokyčių, klimato kaitos, būtinybės neatsilikti nuo ketvirtosios pramonės revoliucijos, kovos su pandemija ir jos pasekmėmis, kai prarandamos darbo vietos, mažėja dalies įmonių konkurencingumas“. Alytaus miesto, kaip Alytaus regiono centro, nepakankamas patrauklumas yra kompleksinė priežastis, horizontaliai einanti per visas aukščiau analizuotas regiono priežastis. Apibendrinant galima teigti, kad Alytaus miestui, kaip Alytaus regiono centrui, yra didelis socialinis ir ekonominis spaudimas, stiprinant regiono konkurencingumą. 2022 m. Alytaus mieste gyveno 38 proc. Alytaus regiono gyventojų. Mažėjant pačio Alytaus miesto gyventojų ir darbingo amžiaus gyventojų skaičiui, didėjant pensinio amžiaus žmonių skaičiui, auga pačios savivaldybės viešųjų (socialinių, sveikatos priežiūros) paslaugų naudotojų skaičius. Tačiau tuo pačiu metu, optimizuojant ir centralizuojant viešųjų paslaugų teikimą, didėja ir kitų regiono savivaldybių (ypač Alytaus rajono) gyventojų, kurie naudojasi Alytaus mieste teikiamomis viešosiomis paslaugomis (švietimas, neformalaus švietimo, sveikatos apsauga), skaičius. Tai sąlygoja nepakankamą viešųjų paslaugų prieinamumą.

Alytaus miesto gyventojų kelionių struktūroje vis dar dominuoja lengvieji automobiliai, nepakankamas viešojo transporto naudojimas, neužtikrinamas saugus eismas pėstiesiems ir dviratininkams, nepakankamai išvystytas vientisas dviračių takų tinklas. Be to, centruota pramoninė veikla ir darbo vietų pasiūla, lemia didesnius viso regiono gyventojų srautus, kurie didina oro, triukšmo, atliekų taršą bei viešosios infrastruktūros apkrovimą. Tokiu būdu daromas didelis spaudimas aplinkosauginių reikalavimų atitikimui ir tvarios aplinkos kūrimui.

Alytaus mieste yra didžiausias potencialas regione pritraukti aukštą pridėtinę vertę kuriančius verslus, kartu su Alytaus rajono savivaldybe būtina suformuoti investicijoms tinkamus sklypus. Tačiau mieste mažėja darbingo amžiaus gyventojų skaičius, trūksta kvalifikuotos darbo jėgos, mažas inžinerinei pramonei

aktualių profesinio mokymo programų absolventų skaičius. Dominuojanti žemos pridėtinės vertės prekių gamyba lemia, kad darbo užmokestis (bruto) yra 13,4 proc. mažesnis nei šalies vidurkis. Todėl į miestą sunku pritraukti kvalifikuotą darbo jėgą ir užtikrinti darbuotojų kaitą.

Esama situacija lemia poreikį didinti regiono centro patrauklumą, kurti ir vykdyti integruotą ir įtraukę socialinę, ekonominę ir aplinkosauginę miesto plėtrą.

Sprendžiant 3 problemą numatoma prisidėti prie viešo susisiekimo regione užtikrinimo, užimtumo lygio, dirbančiajam tenkančios pridėtinės vertės (našumo) padidinimo, skurdo rizikos ir atskirties bei vidinių regiono netolygumų sumažinimo, investuojant į ekonominio, kultūros ir turizmo potencialo stiprinimą, investicinio patrauklumo didinimą, verslo aplinkos gerinimą, siekiant kurti naujas kokybiškas darbo vietas ir plėtoti aukštą pridėtinę vertę kuriančius verslus, didinant kokybiškų viešųjų paslaugų įvairovę ir prieinamumą.

APIBENDRINIMAS

Apibendrinant atliktą analizę, galima teigti, kad Alytaus regionas turi tik jam būdingą problemų rinkinį, kurį sudaro aukštas standartizuoto prevencinėmis priemonėmis išvengiamo mirtingumo lygis, aukštas išvengiamų hospitalizacijų lygis, žemas socialinio būsto poreikio patenkinimas, žemiausia tarp visų regionų gyventojų, aprūpinamų geriamojo vandens teikimo paslaugomis, dalis, žema centralizuotai teikiamomis nuotekomis aprūpinamų gyventojų dalis, žema pridėtinė vertė tenkanti vienam dirbančiajam, aukštas ŠESD išmetimų, nulemtų gyventojų kelionių, lygis, aukšti 3-5 metų vaikų, ugdomų švietimo įstaigose, lygio vidiniai netolygumai regione, aukšti regiono viduje netolygumai dėl gyventojams sudarytų galimybių naudotis viešuoju transportu tinkamu laiku (25 pastaba). Gerą situaciją atspindinčių rodiklių kontekste Alytaus regionas iš kitų regionų išsiskiria tik žemu skurdo rizikos ir socialinės atskirties lygiu bei gerais rezultatais atliekų tvarkymo srityje. Kadangi regione didelė regiono teritorijų įvairovė, regionas vienu metu susiduria ir su tankiai gyvenamoms ir didesnę ekonominių veiklų koncentraciją turinčioms teritorijoms būdingomis viešųjų paslaugų prieinamumo problemomis, ir su atokių, retai gyvenamų teritorijų problematika bei prastesnių galimybių jose užtikrinti viešųjų paslaugų teikimą (pvz., viešąjį transportą, ikimokyklinį ugdymą, centralizuotą vandens tiekimą ir nuotekų tvarkymą ir pan.). Be to, regionas besiribodamas su Baltarusijos Respublika ir esant neapibrėžtai geopolitinei situacijai, yra ypač jautrus saugumo iššūkiams.

Iš atliktos statistinių duomenų analizės taip pat matyti, kad Alytaus regione mažėja gyventojų skaičius, demografinės senatvės koeficientas yra vienas didžiausių tarp visų šalies apskričių, pensinio amžiaus gyventojų dalis didėja. Mažėjantis Alytaus regiono gyventojų skaičius ir senėjanti visuomenė kelia nemažai socialinių ir ekonominių problemų, turinčių neigiamos įtakos ir regiono plėtrai, taip pat sudaro prielaidas urbanizuotų teritorijų gyvybingumo mažėjimui. Atitinkamai esama infrastruktūra naudojasi vis mažiau gyventojų, o jos išlaikymui išlaidos vienam žmogui didėja, atsiranda socialinių ir sveikatos paslaugų didesnis poreikis. Alytaus regione sukurama viena mažiausių BVP dalis Lietuvoje. Tai rodo silpną apskrities ekonominę išsivystymą, nors svarbų vaidmenį turi pramonė ir apdirbamoji gamyba, vis dėlto šie sektoriai nėra pakankamai našūs ir išvystyti. Ne mažiau svarbią dalį apskrities ekonomikoje užima prekybos, transporto, apgyvendinimo ir maitinimo veikla, susijusi su regione veikiančiais sveikatingumo, apgyvendinimo, poilsio ir pramogų centrais ir sanatorijomis. Vis dėlto mažiausios tarp apskričių materialinės investicijos, tenkančios vienam apskrities gyventojui, riboja galimybes diegti technologines naujoves, didinti našumą ir konkurencingumą. Prie mažo Alytaus apskrities BVP taip pat prisideda santykinai žemas verslumo lygis bei tipinė verslumo struktūra, kur dominuoja labai mažos įmonės, dažniausiai veiklą vykdančios mažai našiose, su žinių ekonomika ir inovacijų plėtra menkai susijusiose ekonominėse veiklose. Tokia regiono ekonomikos struktūra nėra palanki tolygiam ekonomikos vystymuisi (26 pastaba).

Regiono turizmo sektorius yra gana sėkmingas. Visgi šis sektorius yra labai netolygiai išplėtotas, todėl būtina tobulinti turizmo infrastruktūrą ir plėsti turizmo, ypač kultūrinio, paslaugų pasiūlą, siekiant didinti turistų srautus bei mažinti sezoniškumo daromą įtaką.

Kaip ir akcentuojama RPP, skirtingas ar nepakankamai panaudojamas regiono savivaldybių ekonominis potencialas atspindi ir nevienodą savivaldybių finansinį pajėgumą užtikrinti joms priskirtų viešųjų paslaugų kokybišką ir efektyvų įgyvendinimą ir didinti patrauklumą investicijoms. Esant stipriam ryšiui tarp ekonominės veiklos koncentracijos, ekonominio augimo ir paslaugų prieinamumo netolygumų, atitinkamai identifikuojamas poreikis stiprinti regiono centrą ir integruotai išnaudoti regiono ekonominį, kultūrinį bei turizmo potencialą, stiprinant regiono konkurencingumą.

Identifikuotas problemas ir jų gilumines priežastis pagrindžianti papildoma informacija pateikiama pažangos priemonių pagrindimo aprašuose.

1 lentelė. Regiono problemos ir jų giluminės priežastys, sąsajos su RPP nustatytais pagrindinėmis regioninės plėtros problemomis

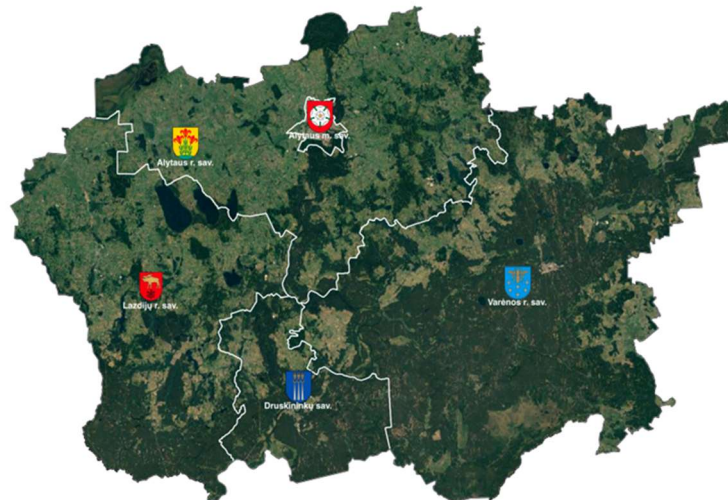
Eil. Nr.	Regiono plėtros problemos	Regiono plėtros problemų giluminės priežastys	Regiono plėtros problemų ir jų priežasčių sąsaja su RPP nurodytais pagrindinėmis regioninės plėtros problemomis	
			Regioninės plėtros problemos	Regiono plėtros problemų ir jų giluminių priežasčių sąsajos su pagrindinėmis regioninės plėtros problemomis paaiškinimas
1	2	3	4	5
1.	Neužtikrinama gyvenimo kokybę gerinančių viešųjų paslaugų, atitinkančių gyventojų poreikius, kokybė ir prieinamumas	1.1. Nepakankama teikiamų švietimo paslaugų kokybė ir prieinamumas; 1.2. Nepakankamas sveikatos priežiūros ir socialinių paslaugų prieinamumas ir įvairovė, nepatenkinamas aprūpinimo socialiniu būstu poreikis. 1.3. Nepakankamas pasirengimas krizėms ir ekstremalioms situacijoms.	2. Atskiriems regionams būdinga didesnė skurdo rizika ir socialinė atskirtis	Alytaus regiono 1 problema susijusi su RPP nustatyta 2 regioninės plėtros problema. RPP identifikuojama, kad demografinės tendencijos lemia socialinės gerovės iššūkius (ypač kaimiškosioms ir nutolusioms vietovėms). Didėjant ekonominiams skirtumams tarp regionų, didėja ir gyventojų pajamų, skurdo rizikos ir socialinės atskirties netolygumai, vis dar išlieka aktuali aprūpinimo socialiniu būstu problema, siekiama užtikrinti kokybiškų viešųjų paslaugų prieinamumą ir patrauklesnių darbo vietų pasiekiamumą. RPP nurodyta, kad „regiono ir atskirų vietovių depopuliacija daro spaudimą viešųjų paslaugų efektyvumui ir kokybei ir savo ruožtu nulemia švietimo ir sveikatos rezultatų bei socialinių paslaugų teikimo tarpregioninį atotrūkį. Savivaldybių prisitaikymas (pvz., mokyklų tinklo pertvarka) vyksta lėtai, viešojo transporto sistemos fragmentacija mažina gyventojų mobilumą ir pasunkina kokybiškų viešųjų paslaugų prieinamumą ir patrauklesnių darbo vietų pasiekiamumą.“ RPP identifikuojama, kad Lietuvos, kaip ES rytinio pasienio valstybės, besiribojančios su Rusija ir Baltarusija, regionams kyla ir išskirtinių saugumo iššūkių užtikrinant ne tik viešųjų paslaugų prieinamumą, bet ir gyventojų apsaugą bei veiklos tęstinumą krizių sąlygomis. Regiono situacijos analizėje nustatytos problemos ir jų priežastys: nepakankama teikiamų švietimo paslaugų kokybė ir prieinamumas, nepakankamas sveikatos priežiūros ir

				socialinių paslaugų prieinamumas ir įvairovė, nepatenkinamas aprūpinimo socialiniu būstu poreikis bei Nepakankamas pasirengimas krizėms ir ekstremalioms situacijoms, atitinka RPP identifikuotos problemos esmę - viešųjų paslaugų įvairovės, kokybės ir prieinamumo užtikrinimo poreikį, mažinant netolygumus ir atskirtį, užtikrinant gyventojų apsaugą, valstybės ir savivaldybių funkcijų tęstinumą ir visuomenės funkcionavimą esant krizinei situacijai.	
2.	Nepakankamai tvari aplinka, neigiamai įtakoianti regiono patrauklumą	2.1. Nepakankamai užtikrinamas darnus judumas; 2.2. Nepakankamos sąlygos užtikrinti aplinkos ir gyvenimo kokybę.	2. Atskiriems regionams būdinga didesnė skurdo rizika ir socialinė atskirtis; 3. Nepakankamai tvari aplinka, daranti neigiamą įtaką regionų patrauklumui.	Alytaus regiono 2 problema susijusi su RPP nustatytais 2 ir 3 regioninės plėtros problemomis. RPP identifikuota, kad klimato kaitos, urbanizacijos procesai, gyventojų elgesio pokyčiai, ilgą laiką neišspręstos aplinkos apsaugos problemos veikia gamtines šalies ekosistemas bei infrastruktūrą ir daugelį ūkio sektorių. RPP nustatyta, kad „Alytaus regione stebima žemiausia iš visų regionų gyventojų, aprūpinamų geriamojo vandens teikimo paslaugomis, dalis ir žema centralizuotai teikiamomis nuotekomis aprūpinamų gyventojų dalis. Regionas susiduria su paslaugų teikimo atokiose, retai gyvenamose teritorijose iššūkiais.“ Regiono situacijos analizėje nustatytos problemos ir jų priežastys: nepakankamai užtikrinamas darnus judumas ir nepakankamos sąlygos užtikrinti aplinkos ir gyvenimo kokybę, atitinka RPP identifikuotų problemų esmę – atliekų rūšiavimo bei perdirbimo didinimo, ŠESD mažinimo, geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo ir viešo susisiekiimo užtikrinimo poreikį.	
3.	Netolygus prisitaikymas prie ekonominių ir socialinių pokyčių mažina regiono konkurencinį pranašumą	3.1. Fragmentiškai naudojamas ekonominis, kultūros bei turizmo potencialas regione, neišvystytos viešojo susisiekiimo paslaugos; 3.2. Nepakankamas regiono centro patrauklumas.	1. Skirtingas regionų ekonominio augimo potencialas ir netolygi ekonomikos plėtra	Alytaus regiono 3 problema susijusi su RPP nustatyta 1 regioninės plėtros problema. RPP identifikuota, kad yra akivaizdūs ir didėjantys ekonominiai skirtumai tarp regionų, kuriuos sąlygoja investicijų stoka, darbo rinkos netolygumai, menkas darbo jėgos judumas. RPP atkreipiamas dėmesys, kad augant ekonominio išsivystymo netolygumams, ekonominis vystymasis lėčiausias atokesniuose, rečiau gyvenamuose regionuose, kuriuose gyventojų skaičius mažėja bei atitinkamai maža ekonominių veiklų koncentracija. Regiono situacijos analizėje nustatytos problemos ir jų priežastys: fragmentiškai naudojamas ekonominis, kultūros bei turizmo potencialas regione, neišvystytos viešojo susisiekiimo paslaugos ir	

				nepakankamas regiono centro patrauklumas, atitinka RPP identifiкуotos problemos esmę – investicinio patrauklumo didinimo, ekonominio augimo ir palankios aplinkos verslui sukūrimo ir viešo susisiekimo užtikrinimo poreikį.	
--	--	--	--	--	--

Funkcinės zonos, tikslinės teritorijos ir integruoto vystymo teritorijos

Alytaus regiono, kurio centre – Alytuje, koncentruojasi darbo vietos bei paslaugos, savivaldybės yra susietos jau egzistuojančiais funkciniais ryšiais. Regiono savivaldybės kartu sprendžia atliekų prevencijos ir tvarkymo paslaugų teikimą, dalyje regiono teritorijos iki šiol buvo bendrai teikiama greitosios medicinos pagalbos paslauga, identifiкуojami funkciniai ryšiai ir ugdymo, socialinių ir sveikatos paslaugų teikime. Siekiant tolygesnio regiono vystymosi, efektyvesnio viešųjų paslaugų teikimo ir viešos infrastruktūros naudojimo, suformuota Alytaus regiono funkcinė zona apimanti visų regiono savivaldybių – Alytaus miesto, Alytaus rajono, Druskininkų, Lazdijų rajono ir Varėnos rajono, teritorijas ir parengta 2024-2029 m. Alytaus regiono funkcinės zonos strategija (toliau - FZ strategija), patvirtinta Alytaus miesto savivaldybės tarybos 2024 m. balandžio 25 d. sprendimu Nr. T-159 „Dėl 2024-2029 m. Alytaus regiono funkcinės zonos strategijos patvirtinimo“, Alytaus rajono savivaldybės tarybos 2024 m. balandžio 30 d. sprendimu Nr. K-68 „Dėl 2024-2029 m. Alytaus regiono funkcinės zonos strategijos patvirtinimo“, Druskininkų savivaldybės tarybos 2024 m. balandžio 29 d. sprendimu Nr. T1-49 „Dėl 2024-2029 m. Alytaus regiono funkcinės zonos strategijos patvirtinimo“, Lazdijų rajono savivaldybės tarybos 2024 m. balandžio 29 d. sprendimu Nr. 5TS-368 „Dėl 2024-2029 m. Alytaus regiono funkcinės zonos strategijos patvirtinimo“, Varėnos rajono savivaldybės tarybos 2024 m. balandžio 30 d. sprendimu Nr. T-X-318 „Dėl 2024-2029 m. Alytaus regiono funkcinės zonos strategijos patvirtinimo“.

Įgyvendinant FZ strategiją bus sprendžiami šie poreikiai:

1. Padidinti investicinį Alytaus miesto ir Alytaus rajono savivaldybių patrauklumą bei pagerinti verslo aplinkos sąlygas FZ.

2. Pritaikyti gamtos ir kultūros objektus lankymui, sumažinti bendrų turizmo maršrutų ir vieningų turizmo rinkodaros priemonių trūkumą.

3. Pagerinti viešojo transporto, visuomenės sveikatos stiprinimo ir neformaliojo švietimo paslaugų prieinamumą ir įvairovę.

Kaip atskira integruoto vystymo teritorija išskiriama regiono centro – Alytaus miesto – teritorija, kuriai parengta ir Alytaus miesto savivaldybės tarybos 2023 m. birželio 22 d. sprendimu Nr. T-153 „Dėl 2023-2029 m. Alytaus miesto tvarios plėtros strategijos patvirtinimo“ patvirtinta 2023-2029 m. Alytaus miesto tvarios plėtros strategija. Įgyvendinant Alytaus miesto tvarios plėtros strategiją bus sprendžiami šie miesto poreikiai: pagerinti švietimo įstaigų infrastruktūrą ir jų prieinamumą siekiant pritaikyti jas gyventojų poreikiams, padidinti miesto patrauklumą investicijoms ir verslo plėtrai bei atgaivinti ir humanizuoti miesto viešąsias erdves, siekiant padidinti jų patrauklumą miesto gyventojams.

FZ strategijoje ir Alytaus miesto tvarios plėtros strategijoje numatyti veiksmai bus vykdomi įgyvendinant 2021–2027 metų ES fondų investicijų programą.

Regiono stiprybių, silpnųjų, galimybių ir grėsmių (toliau – SSGG) analizė

1 problema. Neužtikrinama gyvenimo kokybę gerinančių viešųjų paslaugų, atitinkančių gyventojų poreikius, kokybė ir prieinamumas

Alytaus regiono mokinių individualių poreikių ugdymui pasitelkiamas neformalusis vaikų švietimas – regione yra didelė mokinių, dalyvaujančių neformaliojo švietimo veiklose, dalis (stiprybė). Bet stebimas ir švietimo (ir neformalaus) paslaugų prieinamumo, kokybės netolygumai ir paslaugų įvairovės stygius (silpnėybė). Šios silpnybės įveikimui naudinga išorės sąlyga (galimybė) yra investicijų didėjimas reformuojamoms sritims - „Naujos kartos Lietuva“ plano įgyvendinimas, kuomet padedami pagrindai reikalingiems pokyčiams geresnių švietimo paslaugų teikimui. Valstybės lygiu diegiamas privalomas ikimokyklinis ugdymas ir vykdomos priemonės pritraukti švietimo specialistus į regionus yra galimybė įveikti regiono ikimokyklinio ugdymo paslaugų prieinamumo ir kokybės netolygumų problemą (silpnėybė).

Alytaus regiono stiprybė, kad regione aktyviai veikia visuomenės sveikatos biurai, Druskininkų mieste išvystytos sveikatinimo paslaugos. Ir nors identifikuojama silpnėybė, kad trūksta efektyvių sveikatos prevencinių priemonių, koordinuotų, integruotų ir inovatyvių sprendimų, tačiau didėjantis nacionalinis dėmesys sveikatos priežiūros įstaigų modernizavimui, techninės bazės atnaujinimui, veiklos funkcionalumo didinimui ir „Naujos kartos „Lietuva“ plano įgyvendinimas yra aiški galimybė regionui. Silpnėybė, kad regione stebimas socialinių paslaugų prieinamumo ir įvairovės trūkumas atokesnėse regiono vietovėse gali būti įveikiamas vystomu regiono savivaldybių tarpinstituciniu bendradarbiavimu socialinių paslaugų teikimo srityje, juolab, kad regione yra platus socialinių paslaugų teikėjų tinklas (stiprybė). Tačiau savivaldybės tik iš dalies išnaudoja NVO ir socialinio verslo potencialą socialinių paslaugų teikimui (silpnėybė), ypač atokiose teritorijose dėl nevienodų ir ribotų galimybių gauti prieinamas ir kokybiškas viešąsias paslaugas kyla grėsmė socialinės atskirties didėjimui, bet paskata regionui - nacionaliniu lygiu skatinimas NVO įtraukimas į švietimo, socialinių ir kitų viešųjų paslaugų teikimą, didėjantis gyventojų įsitraukimas į savanorišką veiklą, socialinių verslų kūrimasis – yra aiški galimybė. Be to, įgyvendinant „Naujos kartos Lietuva“ planą, bus padedami pagrindai reikalingiems pokyčiams geresnių sveikatos ir socialinių paslaugų teikimui.

Esant neapibrėžtai geopolitinei situacijai Rytų Europos pasienio regione (grėsmė), Alytaus regione vykdomi pirminiai pasirengimo krizėms ir ekstremalioms atvejams veiksmai: identifikuota dvejopos paskirties infrastruktūra, sudaryti priedangų sąrašai, parengtas įmonės UAB „Dzūkijos vandenys“ saugumo planas (stiprybė). Ir nors įvardinta silpnėybė, kad trūksta 2 ir aukštesnio lygio priedangų bei neapsaugotos geriamojo vandens vandenvietės, tačiau Valstybės gynybos fondo lėšos yra galimybė modernizuoti priedangas ir užtikrinti kuo didesniui skaičiui regiono gyventojų vietą 2 ir aukštesnio lygio priedangose.

Neužtikrinama gyvenimo kokybę gerinančių viešųjų paslaugų, atitinkančių gyventojų poreikius, kokybė ir prieinamumas

STIPRYBĖS

Visose regiono savivaldybėse aktyviai veikia visuomenės sveikatos biurai. Druskininkų mieste išvystytos sveikatinimo paslaugos.

Platus socialinių paslaugų teikėjų tinklas regione. Vystomas regiono savivaldybių tarpinstitucinis bendradarbiavimas socialinių paslaugų teikimo srityje.

Regiono yra didelė dalis mokinių, dalyvaujančių neformaliojo švietimo veiklose.

Identifikuota dvejopos paskirties infrastruktūra.

Valstybės lygiu diegiamas privalomas ikimokyklinis ugdymas ir vykdomos priemonės pritraukti švietimo, sveikatos sričių specialistus į regionus.

Nacionaliniu lygiu skatinamas NVO įtraukimas į švietimo, socialinių ir kitų viešųjų paslaugų teikimą. Didėja gyventojų įsitraukimas į savanorišką veiklą, kuriasi socialinis verslas.

Investicijų didėjimas reformuojamoms sritims – „Naujos kartos Lietuva“ plano įgyvendinimas.

Valstybės gynybos fondo lėšos skirtos priedangų modernizavimui.

SILPNYBĖS

Trūksta efektyvių sveikatos prevencinių priemonių ir koordinuotų, integruotų ir inovatyvių sprendimų.

Socialinių paslaugų prieinamumo ir įvairovės trūkumas atokesnėse regiono vietovėse.

Iš dalies išnaudojamas NVO ir socialinio verslo potencialas.

Švietimo paslaugų prieinamumo ir kokybės netolygumai ir paslaugų įvairovės stoka regione.

Nepakankamas civilinės saugos infrastruktūros išvystymas.

Ypač atokiose teritorijose didėjanti socialinė atskirtis dėl nevienodų ir (ar) ribotų galimybių gauti prieinamas ir kokybiškas viešąsias paslaugas.

Neapibrėžta geopolitinė situacija Rytų Europos pasienio regione.

GALIMYBĖS

GRĖSMĖS

2 problema. Nepakankamai tvari aplinka, neigiamai įtakojanti regiono patrauklumą

Alytaus ir Druskininkų miestai diegia darnaus judumo priemones (stiprybė). Tačiau vis dar nesukurtas vientisas dviračių ir pėsčiųjų takų tinklas, sudarantis galimybę gyventojams judėti bevariklėmis transporto priemonėmis, tik dalis viešojo transporto priemonių yra ekologiškos (silpnybė). Susiduriama su grėsme, kad dideli taršos mokesčiai apribos judėjimą nuosavomis taršiomis transporto priemonėmis. Alytaus regiono darnaus judumo tvariai gyvensenai potencialą

sudaro didėjantis dėmesys elektrinio mobilumo ir alternatyvių degalų naudojimui, novatoriškoms transporto technologijoms. „Naujos kartos Lietuva“ plano ir 2021-2027 m. ES fondų investicijų programos įgyvendinimo suteikiamos galimybės prisidės, šalinant regiono silpnybes dėl ekologiško viešojo transporto stokos ir vientiso dviračių ir pėsčiųjų takų tinklo nebuvimo.

Atliekų surinkimo paslauga užtikrinama 98 proc. regiono atliekų turėtojų (stiprybė). Eksploatuojami šiuolaikiški ir aplinkosauginius reikalavimus atitinkantys atliekų tvarkymo įrenginiai ir vykdomos priemonės sumažino mišrių komunalinių atliekų susidarymą (stiprybė), tačiau mechaninio atliekų apdorojimo įrenginiai nepritaikyti antrinių žaliavų rūšiavimui, trūkta statybinių atliekų tvarkymo infrastruktūros, nesukurta tekstilės atliekų perdirbimo sistema, nepakankamai išplėtota ir modernizuota maisto ir kitų biologinių atliekų surinkimo ir apdorojimo sistema (silpnybė). Didėjantis Europos Sąjungos dėmesys atliekų tvarkymui ir žaliajai infrastruktūrai bei investicijų didėjimas reformuojamoms sritims įgyvendinant „Naujos kartos Lietuva“ planą, kuomet padedami pagrindai žaliajam kursui – yra galimybės regionui.

Regione nepakankamai išvystyta vandentvarkos infrastruktūra (geriamuoju vandeniu aprūpinama mažiau nei 75 proc. gyventojų, o centralizuotų nuotekų tvarkymo paslaugos teikiamos mažiau nei 70 proc. gyventojų) ir šios paslaugos kokybė, ypač nedidelėse gyvenvietėse. Regione yra dideli vidiniai paslaugos kainos ir kokybės netolygumai. Regiono didžiausiuose miestuose (Alytuje ir Druskininkuose) veikiančių vandentvarkos įmonių veiklos rodikliai yra geri, teikiamos kokybiškos paslaugos, užtikrinamas paslaugų prieinamumas (stiprybė). Šalies mastu numatomos investicijos yra galimybė sumažinti regiono vandens tiekimo ir nuotekų šalinimo paslaugų kokybės ir prieinamumo vidinius netolygumus (galimybė).

Nepakankamai tvari aplinka, neigiamai įtakojanti regiono patrauklumą

STIPRYBĖS

Atliekų surinkimo paslauga užtikrinama 98 proc. regiono atliekų turėtojų. Gerai išvystyta atliekų tvarkymo sistema.

Alytaus ir Druskininkų miestai diegia darnaus judumo priemones.

Alytuje ir Druskininkuose veikiančių vandentvarkos įmonių veiklos rodikliai yra geri, teikiamos kokybiškos paslaugos, užtikrinamas paslaugų prieinamumas.

Didėjantis dėmesys elektrinio mobilumo ir alternatyvių degalų naudojimui, novatoriškoms transporto technologijoms.

Didėjantis ES dėmesys atliekų tvarkymui, žaliajai infrastruktūrai, nulinei teršalų emisijai, žiedinei ekonomikai.

Investicijų didėjimas reformuojamoms sritims – „Naujos kartos Lietuva“ plano ir 2021-2027 m. ES fondų investicijų programos įgyvendinimas.

Šalies mastu numatomos investicijos yra galimybė sumažinti regiono vandens tiekimo ir nuotekų šalinimo paslaugų kokybės ir prieinamumo vidinius netolygumus.

GALIMYBĖS

SILPNYBĖS

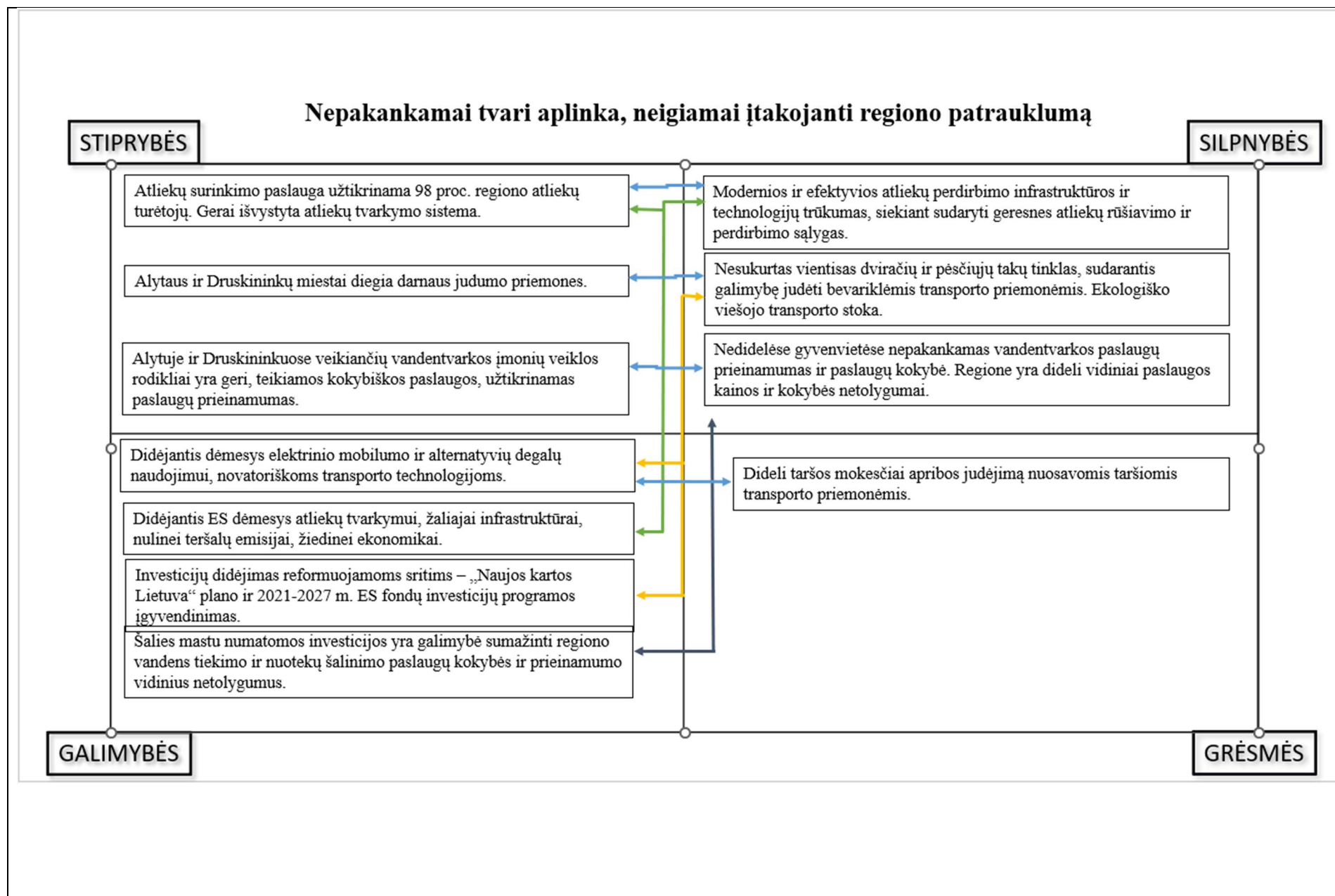
Modernios ir efektyvios atliekų perdirbimo infrastruktūros ir technologijų trūkumas, siekiant sudaryti geresnes atliekų rūšiavimo ir perdirbimo sąlygas.

Nesukurtas vientisas dviračių ir pėsčiųjų takų tinklas, sudarantis galimybę judėti bevariklėmis transporto priemonėmis. Ekologiško viešojo transporto stoka.

Nedidelėse gyvenvietėse nepakankamas vandentvarkos paslaugų prieinamumas ir paslaugų kokybė. Regione yra dideli vidiniai paslaugos kainos ir kokybės netolygumai.

Dideli taršos mokesčiai apribos judėjimą nuosavomis taršiomis transporto priemonėmis.

GRĖSMĖS

3 problema. Netolygus prisitaikymas prie ekonominių ir socialinių pokyčių, mažina regiono konkurencinį pranašumą

Alytaus regiono konkurencinį pranašumą mažina tai, kad vyrauja vidutinės ir mažos įmonės, kuriama žemos pridėtinės vertės produkcija, trūksta aukštą pridėtinę vertę kuriančių verslų, trūksta kvalifikuotos darbo jėgos, mažas darbo užmokestis, nėra investicijoms tinkamų ir greitai išvystomų (per 1 metus ar greičiau) sklypų. Be to, nepakankamai išvystytas turizmo objektų pasiekiamumas regione, trūksta bendrų turizmo rinkodaros priemonių (silpnybės). O tai gali turėti reikšmingos įtakos augant konkurencijai rekreacijos, turizmo, kultūros paslaugų teikimo sektoriuose (grėsmė). Tačiau Alytaus miesto ir rajono savivaldybės pasižymi didele apdirbamosios gamybos įmonių koncentracija. Alytaus mieste veikia pramonės parkas. Druskininkų savivaldybėje yra labai gerai išvystyta turizmo paslaugų infrastruktūra, teikiamos apgyvendinimo, laisvalaikio praleidimo ir maitinimo paslaugos. Varėnos rajono kaimo gyvenamosiose vietovėse plėtojama miškininkystė, kartu su Lazdijų rajono savivaldybe specializuojasi medžio apdirbimo, lengvosios, maisto pramonės srityse (stiprybės). Globalių tiekimo grandinių trumpėjimas, Europos reindustrializacija (pramonės atgaivinimas), turės įtakos bendrai rinkos situacijai ir verslo plėtrai – regionui tai gali tapti galimybe įveikiant mažą regiono įmonių konkurencingumą, vyraujančią žemos pridėtinės vertės produkciją. O nacionaliniu ir tarptautiniu lygiu augantis specialiųjų turizmo kryptių vystymo (konferencijų, kaimo, ekologinis, aktyvus, sporto, kultūrinis pažintinis, ekstremalus turizmas) poreikis yra galimybė kultūros, turizmo, apgyvendinimo, maitinimo, smulkiojo verslo paslaugoms plėtoti.

Alytaus regione 2 miestai (Alytus ir Druskininkai) yra gerai išvystę viešojo susisiekimo tinklą (stiprybė). Tačiau visos regiono savivaldybės viešojo transporto paslaugas teikia atskirai bei tarpusavyje nekoordinuotai, nesuderinti ir nepatogūs maršrutai. Todėl neužtikrintas darbo vietų ir viešųjų paslaugų patogus pasiekiamumas (silpnybė). Tačiau Alytaus regiono susisiekimo sistemos tobulinimui potencialą sudaro, valstybės ir ES mastu didėjantis dėmesys viešojo transporto sistemos tobulinimui.

Netolygus prisitaikymas prie ekonominių ir socialinių pokyčių mažina regiono konkurencinį pranašumą

STIPRYBĖS

Alytaus miesto ir rajono savivaldybėse yra didelė apdirbamosios gamybos įmonių koncentracija, veikia pramonės parkas. Išvystyta specialistų rengimo bazė.

Druskininkų savivaldybė yra turizmo paslaugų lyderė regione. Turistų traukos taškas.

Varėnos ir Lazdijų rajonų savivaldybės specializuojasi medžio apdirbimo, lengvosios, maisto pramonės srityse.

Alytaus ir Druskininkų miestai yra gerai išvystę viešojo transporto tinklą.

Didėjantis dėmesys viešojo transporto sistemos tobulinimui valstybės ir ES mastu, siekiant gerinti judumą ir sumažinti aplinkos taršą.

Globalių tiekimo grandinių trumpėjimas ir su tuo susijusi Europos reindustrializacija (pramonės atgaivinimas).

Nacionaliniu ir tarptautiniu lygiu augantis poreikis specialiųjų turizmo krypčių vystymui (konferencijų, kaimo, ekologinis, aktyvus, sporto, kultūrinis pažintinis, ekstremalus turizmas).

SILPNYBĖS

Kvalifikuotos darbo jėgos trūkumas.

Vyrauja mažos ir vidutinės įmonės. Kuriama žemos pridėtinės vertės produkcija.

Investicijoms tinkamų ir greitai išvystomų (per 1 metus ar greičiau) sklypų nebuvimas.

Nepakankamai išvystytas turizmo objektų pasiekiamumas regione, bendrų turizmo rinkodaros priemonių trūkumas.

Santykinai žemas darbo užmokestis.

Tinkamai neišvystytos ir nepatraukios viešojo transporto paslaugos, neužtikrina darbo vietų ir viešųjų paslaugų pasiekiamumą tinkamu laiku.

Auganti konkurencija rekreacijos, turizmo, kultūros paslaugų teikimo sektoriuose.

GALIMYBĖS

GRĖSMĖS

Pastabos:

1. Rodiklio reikšmė ir analizė atliekama pagal RPP priede „Regionų plėtros programos rodiklių pradinės reikšmės pagal regionus“ pateiktą informaciją.
2. https://smsm.lrv.lt/uploads/smsm/documents/files/tyrimai_ir_analizes/2022/Svietimas_Lietuvoje_2022.pdf.

3. 2022 m. duomenų nėra.

4. https://smsm.lrv.lt/uploads/smsm/documents/files/tyrimai_ir_analizes/2022/Svietimas_Lietuvoje.

5. <https://nrp.vrm.lt/lt/regionu-pletros-programu-ir-planu-rengimas/regionu-pletros-planams-aktualus-rodikliai/295>.

6. <https://nrp.vrm.lt/lt/regionu-pletros-programu-ir-planu-rengimas/regionu-pletros-planams-aktualus-rodikliai/295>.

7. https://smsm.lrv.lt/uploads/smsm/documents/files/tyrimai_ir_analizes/2022/Svietimas_Lietuvoje_2022.pdf.

9. https://stat.hi.lt/default.aspx?report_id=189.

10. Perėjimo nuo institucinės globos prie šeimoje ir bendruomenėje teikiamų paslaugų Alytaus regiono žemėlapiui pritarta Alytaus regiono plėtros tarybos 2022 m. rugpjūčio 26 d. sprendimu Nr. K-29 „Dėl pritarimo perėjimo nuo institucinės globos prie šeimoje ir bendruomenėje teikiamų paslaugų Alytaus regiono žemėlapiui“.

11. Alytaus miesto savivaldybės 2022 m. socialinių paslaugų planas patvirtintas Alytaus miesto savivaldybės tarybos 2022 m. birželio 28 d. sprendimu Nr. T-168 „Dėl Alytaus miesto savivaldybės 2022 m. socialinių paslaugų plano patvirtinimo“; Alytaus rajono savivaldybės 2022 m. socialinių paslaugų planas patvirtintas Alytaus rajono savivaldybės tarybos 2022 m. balandžio 21 d. sprendimu Nr. K-98 „Dėl Alytaus rajono savivaldybės 2022 m. socialinių paslaugų plano patvirtinimo“; Druskininkų savivaldybės 2022 m. socialinių paslaugų planas patvirtintas Druskininkų savivaldybės tarybos 2022 m. gegužės 26 d. sprendimu Nr. T1-95 „Dėl Druskininkų savivaldybės 2022 m. socialinių paslaugų plano patvirtinimo“; Lazdijų rajono savivaldybės 2022 m. socialinių paslaugų planas patvirtintas Lazdijų rajono savivaldybės tarybos 2022 m. balandžio 14 d. sprendimu Nr. 5TS-1051 „Dėl Lazdijų rajono savivaldybės 2022 m. socialinių paslaugų plano patvirtinimo“; Varėnos rajono savivaldybės 2022 m. socialinių paslaugų planas patvirtintas Varėnos rajono savivaldybės tarybos 2022 m. birželio 27 d. sprendimu Nr. T-IX-976 „Dėl Varėnos rajono savivaldybės 2022 m. socialinių paslaugų plano patvirtinimo“.

12. Alytaus miesto darnaus judumo planas patvirtintas Alytaus miesto savivaldybės tarybos 2018 m. gegužės 30 d. sprendimu Nr. T-151 „Dėl Alytaus miesto darnaus judumo plano patvirtinimo“.

13. Druskininkų miesto teritorijos darnaus judumo planas patvirtintas Druskininkų savivaldybės tarybos 2017 m. liepos 10 d. sprendimu Nr. T1-129 „Dėl Druskininkų miesto teritorijos darnaus judumo plano tvirtinimo“.

14. Druskininkų savivaldybės administracijos informacija.

15. Alytaus miesto administracijos duomenys.

16. [2020 01 20 galutinė ataskaita \(suformatuota\) final\(1\).pdf \(lrv.lt\)](#).

17. Lietuvos Respublikos bendrasis planas patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. rugsėjo 29 d. nutarimu Nr. 789 „Dėl Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano patvirtinimo“.

18. <https://nrp.vrm.lt/lt/regionu-pletros-programu-ir-planu-rengimas/regionu-pletros-planams-aktualus-rodikliai/295>.

19. <https://nrp.vrm.lt/lt/regionu-pletros-programu-ir-planu-rengimas/regionu-pletros-planams-aktualus-rodikliai/295>.

20. <https://kc.inovacijuagentura.lt/site/binaries/content/assets/analitika/apzvalgos/2022/alytaus-apskr.-v2.pdf>.

21. [Duomenys apie fizinių asmenų, vykdančių individualią veiklą pagal pažymą, vykdomas veiklas | \(vmi.lt\)](#).

22. <https://kc.inovacijuagentura.lt/site/binaries/content/assets/analitika/apzvalgos/2022/alytaus-apskr.-v2.pdf>.

23. 2021-2030 metų Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos kultūros ir kūrybingumo plėtros programa patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. rugsėjo 29 d. nutarimu Nr. 781 „Dėl 2021-2030 metų Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos kultūros ir kūrybingumo plėtros programos patvirtinimo“.

24. [Kokybinis kultūros centru tyrimas 2022.pdf \(kulturostyrimai.lt\)](#).

25. <https://nrp.vrm.lt/lt/regionu-pletros-planu-rengimas/regionu-pletros-planams-aktualus-rodikliai/295>.

26. <https://kc.inovacijuagentura.lt/site/binaries/content/assets/analitika/apzvalgos/2022/alytaus-apskr.-v2.pdf>.

49. Vidaus reikalų ministerijos skaičiavimai remiantis 2021 m. gyventojų ir būstų surašymo duomenimis.